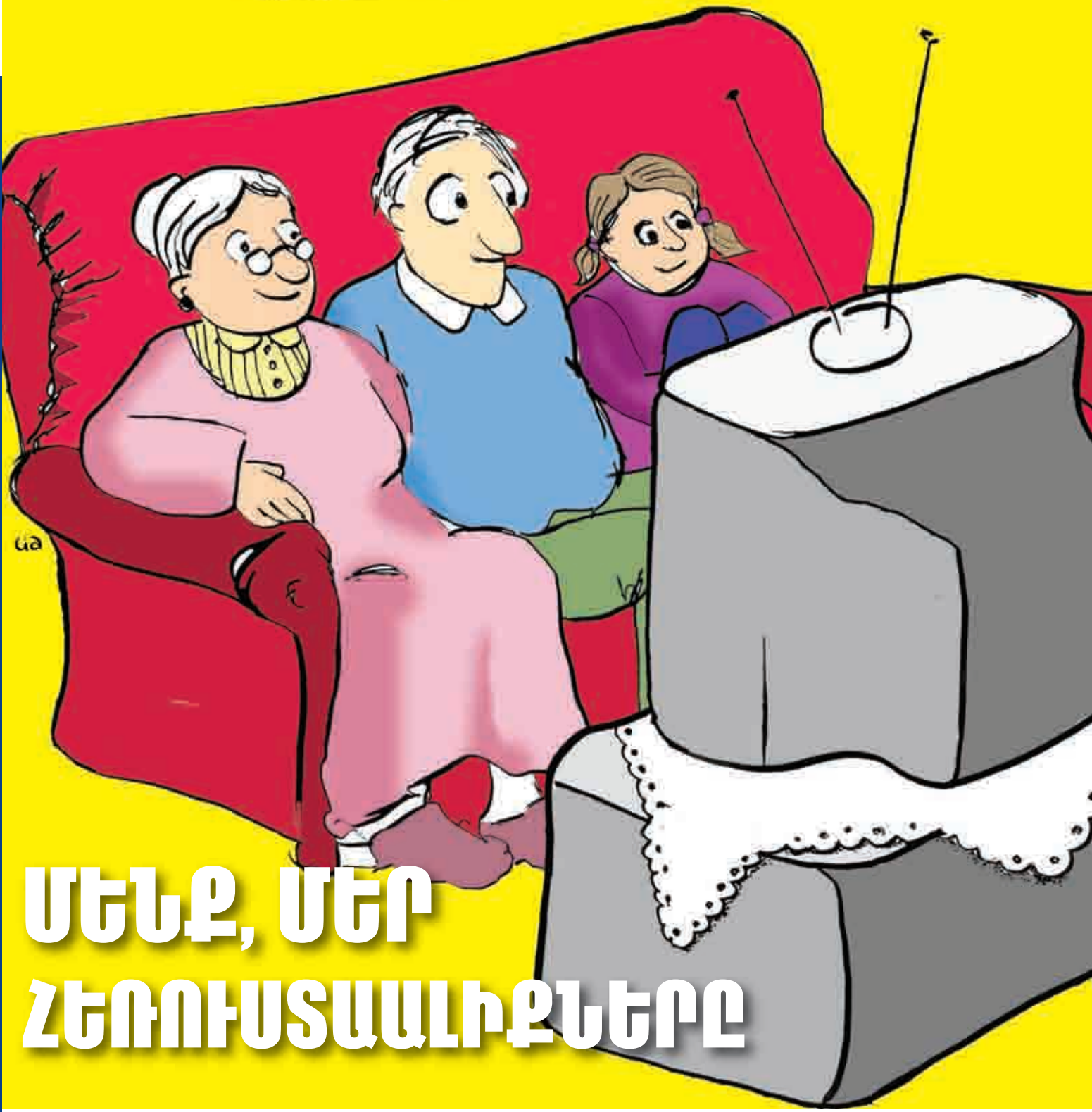

Յոյն

Մշակութային և Հասարակական
Երկշաբաթներ
1200 Թուման
Հայաստանում 320 դրամ

**ՄԵՆՔ, ՄԵՐ
ՀԵՌՈՒՄՏԱՍԱՆԻՔՆԵՐԸ**

ԱՅՍ ՀԱՄԱՐՈՒՄ

- 2 Սպահանի թեմական խորհրդի հաղորդագրությունը գողացած նկարչությունների վերադարձի մասին
- 3 Ազատ համալսարանի հայոց լեզվի եւ գրականության ամբիոնը փակում է Քարմեն Ազարեան
- 4 Ճեցապականությունների ժխտման քրեականացման մասին տեսակետներ
- 6 Հայաստան՝ Քաղաքական դաշտը անցեալ տարի
Գայիանէ Աբրահամեան
- 15 Միջին արեւելքի հայության ապագան
Հրաչ Քալսահակեան
- 18 Ալֆրեդ Եաղուբզադէն շահել է «Սկուպ» մրցանակը
- 20 Փողոցայի արւեստ
- 23 Շաղրանկար՝ Քամբիզ Դերամբախշ
- 24 2011 թականի մարզական դէպքերը
Արման Տէր Ստեփանեան
- 26 Ժամանց

Մշակութային եւ Հասարակական

Հոյս

Երկշաբաթաթերթ

Ե օրի, քիւ114, Յունար 11, 2012,
1200 քուման
Հայաստանում 320 դրամ

- 8 Մենք, մեր հեռուստատեսությունը
- 8 Հայկական սերիալները եւ ներկայ կեանքը
Կոլիա Տէր Յովհաննիսեան
- 9 Հայկական հեռուստաալիքները
սփիւռքահայի ակնոցով
Քարմեն Ազարեան
- 13 Ձուտ տուր, կեանք պարզելի
Կոլիա տէր Յովհաննիսեան

Պ ա Ր Ա Կ Ե Ր Է Ն Բ ա ժ ի Ն

2	Այս համարի հայերէն էջերում	ոիսկերը		Ժառանգությունը
		Ջիւան Թաբիբեան	10	Մի քանի եզրերի թարգմանության մասին
3	Նախագահ Աիմադինեժադի այցը Հայաստան	4	Հեղինակի մասին	
	Թուրաջ Խոսրաւի	5	չկայ մի սփիւռք սփիւռքների կառույցները	12
		5	Քարեփոխումներ՝ սփիւռքի նոր կառույցների իւրայատկությունները	
		7	ամբողջատիրականության	
4	Սփիւռքի կառույցների դեմոկրատականացման	8		Իրանահայերի վերադարձը Հայաստան (ք. մաս)
Ռուզանա Ծատուրեան
Սաթենիկ Մկրտչեան

Յոյս

Հասարակական-մշակութային երկշաբաթաթերթ

Արտօնատէր՝
Լեւոն Ահարոնեան

Խմբագիր՝
Ռոբերթ Սաֆարեան

Խմբագրական կազմ՝

Քարմեն Ազարեան,
Լիա Խաչիկեան,
Գարուն Սարգսեան,
Արմինէ Մելիք-Իսրայելեան

Գեղարւեստական ձեւաւորում՝
Լիա Խաչիկեան

Հայերէն բաժնի սրբագրիչ՝
Քարմեն Ազարեան

Կայք
Քաջիկ Սաֆարեան

Մարզական
Արման Տէր Ստեփանեան

Բաժանորդագրութիւն
Քաթրին Եաղուբի

Հասցէ՝

Թեհրան, Էնդելար պողոտայ,
Վալի Ասր քառուղի
համար 1048
66495180 66492693

Հեռախօս-հեռապատճէն՝
66495208

hoosy@inbox.com

www.hoosy.com

Ս. ԱՄԵՆԱԹՐԿԻՉ ՎԱՆՔԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՑ ԳՈՂԱՅԻԱԾ ՀԻՆԳ ՊԱՏԱՌԻԿ ԷՋԵՐԸ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԸ ՎԵՐԱՂԱՐՁԻՆ ԵՆ

ՄՊԱՀԱՆԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սիրելի ժողովուրդ?

Ուրախութեամբ յայտնում եմք, որ Թեմիս ազգային իշխանութիւնների հետեւողական ջանքերի եւ երկրի իրաւապահ մարմինների աչալուրջ հետապնդումների շնորհիւ Ս. Ամենափրկիչ Վանքի Թանգարանից գողացւած գրչագիր մատեանների 5 պատառիկ էջերը եւ երկու նկարչութիւն շրջանակները պաշտօնական մամակագրութիւններից ու գործընթացից յետոյ, թւականիս դեկտեմբերի 27-ին, իրաւապահ մարմինների կողմից ու ներկայութեամբ Մշակութային Ժառանգութեան Կազմակերպութեան Սպահանի գերատեսչութեան պատկան բաժնի ներկայացուցչի, անխափան ու անվնաս կերպով յանձնւել են Խորհրդիս լիազօր ներկայացուցիչներին եւ վերադարձւել են Առաջնորդարան:

Այս առիթով շնորհաւորում եմք Թեմիս ժողովրդին եւ իրանահայութեանը մշակութային արժէքաւոր գանձերի վերադարձման կապակցութեամբ:

Սբ. Ա. Վանք

29 Դեկտեմբեր 2011

Սպահանի Հայոց Թեմի Թեմական Խորհուրդ

«ՅՈՅՍ»-Ի PDF ՏԱՐԲԵՐԱԿԸ ԱՆՎՃԱՐ ՀԱՍԱՆԵԼԻ Է ԲՈԼՈՐԻ ՀԱՄԱՐ

Այցելէք «Յոյս»-ի անլայն արխիւը

Արդեօք գիտէք, որ «Յոյս»-ի կայքում կարող էք դանլոդ անել երկշաբաթաթերթի վերջին 3 տարիների համարների PDF տարբերակը: Միայն այցելէք մեր անլայն արխիւը.

<http://www.hoos.com/Linkbar%20Files/Archive.htm>

Յատկանշական է, որ նախքան PDF -ը ամբողջութեամբ դանլոդ անելը, հնարաւոր է դիտել համարի բովանդակութիւնը եւ կարդալ նիւթերի ընտրանին:

ՏԵՆՈՒՐ ՄԻ ՓԱՍՏԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒՄ

ՓԱԿՈՒՄ Է ԻՍԼԱՄԱՏ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՕՏԱՐ ԼԵՃՈՒՆԵՐԻ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻ ՀԱՅՈՑ ԼԵՃԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՄԲԻՈՆԸ

Քարմեն Ազարեան

Շուրջ 15 տարի է, ինչ թեհրանի Իսլամական Ազատ համալսարանի օտար լեզուների ֆակուլտետում բացվել է հայոց լեզվի եւ գրականության ամբիոնը: Ամբիոն, որն այսքան տարի զանազան դժարություններով հանդերձ, եւ ամէն տարի քանի տասնեակ, սկզբում նոյնիսկ 100-ից ավել հայ եւ պարսիկ հայերենագէտներ դաստիարակելով, ցաւօք այսօր կանգնած է փակման տխուր փաստի առջեւ: Չգիտես ում եւ ինչ ասես, որ քեզ կրկնած չլինես: Վերջին շրջանում ում եւ ուր, որ պէտք էր, զգուշացրել ենք այս մասին եւ օգնություն խնդրել: Այս մասին «Յոյս»-ում էլ գրեցինք՝ յուսալով, որ ողջ համայնքը քայլեր կը ձեռնարկի հայագիտական այս միակ ակադեմիական կենտրոնը թեհրանում պահպանելու համար: Ցաւում ենք, որ դարձեալ ձայն բարբառոյ յանապատի: Այնուամենայնիւ, ելնելով մեր համայնքի իսկ շահից, ակելորդ չենք համարում մէկ անգամ եւս բարձրաձայնել մեր մտահոգութիւնը:

Այո, կրկնում եւ կրկնում ենք, ով հայ ժողովուրդ, մենք ունենք հայերենագիտական պաշտօնա-

կան համալսարան, որը հակառակ նրա դասախօսական կազմի, յատկապէս դոկտ.Անդրանիկ Սիմոնեանի բոլոր ջանքերի, արդէն զրկւել է ուսանողութիւնից եւ փակոււմ է: Այս կապակցութեամբ զանազան առիթներով խօսել է թէ մեր ազգային մարմինների եւ թէ պետական պատասխանատու անձանց հետ, բայց իզուր: Վերջին քանի տարիների ընթացքում, երբ ընդունուող ուսանողների թիւը 10-ից չէր անցնում, նման օրին հասնելը այնքան էլ անսպասելի չէր: Տեղն էր՝ հէնց այդ ընթացքում, գոնէ ազգային մարմինների կողմից ակելի լուրջ ու գործնական քայլեր ձեռնարկւէին, որպէսզի վառ պահւէր այս բարձրագոյն կրթական բացառիկ օջախը: Պէտք է դպրոցներում յատկապէս միջնակարգ օղակում քարոզչութիւն տարւէր այդ մասին եւ չբաւարարւէին միայն ուսուցիչ դիմորդներ ուղարկելով, որոնց թիւը խիստ սահմանափակ էր: Կարելորդ աշակերտութիւնն էր՝ մեր երիտասարդութիւնը, որոնք մեծ մասամբ անտեղեակ են նման մի կենտրոնի գոյութեան մասին, եւ երբ պատահաբար լսում են զարմացած

ասում են «Մի՞թէ այդպիսի համալսարան էլ կայ»:

Ինչպէս տեղեկացանք, վերջին շրջանում թէ՛ ԹՅԹ առաջնորդի՝ Տ.Սեպուհ Արք.Սարգսեանի եւ թէ՛ Իսլ.Խորհրդարանում հայ պատգամաւորների՝ Գեւորգ Վարդանի եւ Ռոբերտ Բեգլարեանի կողմից այս համալսարանի ղեկավարութեանն ուղղւած նամակներ են յղւել՝ շեշտելով այս կենտրոնի գոյութեան կարեւորութիւնը եւ նրա գործունէութեան շարունակման անհրաժեշտութիւնը:Սակայն հայիրանական քաղաքատնտեսական ու մշակութային օրաւոր զարգացող յարաբերութիւններով եւ կնքւող իրարայաջորդ պայմանագրերով հանդերձ, փաստօրէն հայերենագիտական այս միակ ամբիոնը թեհրանում վերջնականապէս փակոււմ է: Ներկայ պայմաններում մեզ մնում է յուսալ եւ ոչ մի ջանք չխնայել: Եթէ մի դպրոցի փակման համար այդքան ցաւում ենք ու բողոքում, հապա ինչո՞վ կարելի է բացատրել այս անտարբերութիւնն ու լռութիւնը՝ հայոց լեզվի եւ գրականութեան բարձրագոյն այս օղակի կորստի վերաբերեալ:

هيات تحريره نشریه هویس

با سلام و احترام

خجسته ايام فرخنده و مبارک تولد حضرت عیسی مسیح (ع) و آغاز سال جدید میلادی را به دست اندرکاران آن نشریه و عموم هموطنان ارمنی در سراسر کشور تبریک و شادباش می گویم. امیدوارم دراین سال، شاهد جهتی همراه با صلح و دوستی و به دور از جنگ و خشونت باشیم. سلامتی و توفیق روزافزون همه ایرانیان به ویژه هموطنان مسیحی را از خداوند متان خواستارم.

سعید تقوی

مسئول اداره امور اقلیت های دینی

ՃԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԺԽՏՄԱՆ ՔՐԷԱԿԱՆԱՅՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐ

Դեկտեմբերի 22-ին, Ֆրանսիայի խորհրդարանը վավերացրեց հայոց ցեղասպանության հերքումը քրեական հանցանք համարելու օրենքը: Օրենքի անցկացումը զայրացրեց Թուրքիային. Թուրքիայի ղեկավարների կարծիքով դա արել է ֆրանսահայության քվեները ձեռք բերելու նպատակով: Օրենքը դեռ պիտի վաւերացւի Ֆրանսիայի սենատում: Ոմանք խօսել անել այն մասին, որ նման օրենք սահմանափակում է խոսքի ազատութիւնը: Ստորեւ ներկայացնում ենա մի քանի տեսակէտ այդ մասին:

Արա Պապեան Մոդուս վիւենդի կենտրոնի ղեկավար

... Ֆրանսիայի Ազգային ժողովի վերջին քննարկումների առիթով ոմանք, մինչեւիսկ հայեր, գրում էին եւ են, որ ցեղասպանութիւնների հանրային ժխտման քրեականացումը սխալ է, քանզի սահմանափակում է ազատ խօսքը, ինքնուրոյն կարծիք ունենալու իրաւունքը:

Այդ ո՞ր օրւանից յանցագործութեան պաշտպանութիւնը դարձաւ «խօսքի ազատութիւն» կամ «կարծիք ունենալ»: Գնացէք, օրի-

նակ, Կանադա եւ հանրայնօրէն «կարծիք արտայայտէք» որ, օրինակ, սեւամորթները կամ հայերը փնթի են կամ ալարկոտ: Գիտէք չէ՞ ձեզ ինչ կանեն՝ «ատելութիւն հրահրելու» (hate speech) համար՝ դուք կը յայտնւէք բանտում կամ կը կրէք այլ պատիժ: Գերմանիայում ասէք, որ Դիտլերը իր պատճառներն ունէր հրեաներին կոտորելու համար: Մի ժխտէք Դոլքոստը, այլ պարզապէս փորձէք որոշակի արդարացում-հիմնաւորում բերել դրա համար: Զետեւանքները կարծում են ինձանից լաւ գիտէք: Բա ո՞ւր մնաց «խօսքի ազատութիւնը»: Թէ՞ որոշ մարդիկ

կարծում են, որ հայերս աւելի ժողովրդավար ենք, քան կանադացիք կամ գերմանացիք:

Ընթացիկ երեւոյթները հասկանալու համար անհարաժեշտ է ընդգծել մի շարք կարեւոր հանգամանքներ՝ ցեղասպանութիւնը, այդ թւում եւ յատկապէս հայերի, զուտ պատմական անցք չէ, անցեալի իրադարձութիւն: Այն ծանրագոյն յանցագործութիւն է, ինչպէս բնութագրում են իրաւագէտները՝ «յանցագործութիւնների յանցագործութիւնը» (crime of the crimes), քանզի այն իր մէջ պարունակում է մի շարք ծանրագոյն յանցագործութիւններ՝ սպանու-

թիւն, բռնաբարութիւն, մանկապղծութիւն, ստրկավաճառութիւն, մարդուն ապօրինի ազատութիւնից զրկում, ուրիշի ունեցւածքի իւրացում կամ փչացում, մշակութային արժէքների ոչնչացում կամ իւրացում եւ այլն: Ըստ էութեան, այս յանցագործութիւնն իր մէջ ներառում է քրեական ողջ օրէնսգիրքը:

Հետեւաբար, ցեղասպանութեան հանրայնօրէն ժխտումը յանցագործութիւնն արդարացնելու փորձ է, ըստ էութեան յանցագործութեան խրախուսում է, իսկ դա արդէն ոչ միայն յանցակցութիւն, այլեւ յանցագործութիւն: Կրկնում են, ցեղասպանութիւնը պատմական երեւոյթ չէ, որի մասին լինեն տարբեր կարծիքներ, այն յանցագործութիւն է, իսկ յանցագործութիւնն ունի միայն մէկ վերաբերմունք՝ դա պատիժն է, իսկ պատժի կիրառման անհնարինութեան դէպքում՝ դատապարտումը, որոնց նպատակներից է յանցագործութեան կանխարգելումը: Ոչինչ չի խրախուսում ոճրագործին եւ դրում նրան նոյն արարքը կրկնելու, որքան անպատիժ մնացած յանցագործութիւնը:

«Առաւօտ» օրաթերթ

թրքագէտ. Թուրքիայում հակահայկական ալիք կը բարձրանայ
Ֆրանսիայի Ազգային ժողովի կողմից օրերս ընդունւած Հայոց ցեղասպանութեան ժխտումը քրեականացնող օրինագծին արձագանքելով՝ Ստամբուլում լոյս տեսնող «Ակօս» թերթի գլխաւոր խմբագիր Ռոբեր Քոփթաշը Euronews հեռուստաալիքին տւած հարցազրոյցում բացասական գնահատական էր տւել օրինագծին եւ կարծիք յայտնել, որ օրինագիծը կարող է հակառակ ազդեցութիւնն ունենալ: Քոփթաշը նշել էր, որ օրինագծի ընդունումից յետոյ Թուրքիայում սկիզբ է առել հակահայկական եւ հակաթուրքական հերթական հիսթերիա:

ա: Քոփթաշը յայտնել էր, որ օրինագծի ընդունումը կը բարդացնի սոցիալական երկխօսութիւնը: «Դա նոր խաղաքարտ կը տայ ազգայնականներին եւ նրանց, ովքեր մերժում են անցեալը: Եւ եթէ Ֆրանսիան է սահմանափակում խօսքի ազատութիւնը, ապա Թուրքիայում հաստատ նման քայլ անելու արդարացում կը գտնեն», - ասել էր «Ակօս»-ի խմբագիրը:

Այսօր «Նովոստի Արմենիա» մամուլի կենտրոնում ՀՀ գիտութիւնների ազգային ակադեմիայի արեւելագիտութեան ինստիտուտի տնօրէն Ռուբէն Սաֆրաստեանին խնդրեցինք մեկնաբանել «Ակօս»-ի խմբագրի այս յայտարարութիւնը եւ հարցրինք, թէ ինչ հետեւանքներ կարող է ունենալ Թուրքիայի հայերի համար օրինագծի ընդունումը:

«Իսկապէս Թուրքիայում կարող է նոր հակահայկական ալիք բարձրանալ, եւ դա շատ հաւանական է, բայց միւս կողմից բնութագրել Ֆրանսիայի Ազգային ժողովի կողմից ընդունւած օրինագիծը որպէս ազատ արտայայտման իրաւունքի սահմանափակում, իմ կարծիքով դա կոպտագոյն սխալ է: Մարդկութեան պատմութեան մէջ կան այնպիսի երեւոյթներ, որոնց ժխտումը յանցագործութիւն է: Հրեաների ցեղասպանութիւնը՝ հոլոքոստը, շատ երկրներում քրեականացւած է: Նոյն Ֆրանսիայում դեռ 20 տարի առաջ՝ 1990 թականին ընդունել է օրէնք, որը քրեականացրել է հրեական ցեղասպանութեան՝ հոլոքոստի ժխտումը: Այնպէս որ խառնել երկու տարբեր երեւոյթներ՝ այսինքն ծանրագոյն յանցագործութիւնը կեղծելու, ժխտելու սահմանափակումը ազատ արտայայտման իրաւունքի սահմանափակման հետ, սխալ է», - պատասխանեց Ռ. Սաֆրաստեանը եւ բերեց սեփական օրինակը. «2000-2001 թականներին, երբ Ֆրանսի-

այի խորհրդարանը ընդունեց Հայոց ցեղասպանութիւնը ճանաչող օրէնքը, այդ ժամանակ ես Ստամբուլում էի, եւ վախը հայերի մօտ շատ մեծ էր, որովհետեւ ճնշումը շատ կտրուկ ուժեղացել էր նրանց վրայ: Եւ նրանք վախենում էին, որ կարող են կրկնել 1955 թականի Սեպտեմբերի դէպքերը Ստամբուլում, երբ քաղաքական նկատառումներից ելնելով՝ իշխանութիւնները կազմակերպեցին հիմնականում յոյների եւ հայերի էթնիկական զտումներ: Ստավախութիւն կար, որ նմանատիպ զտումներ կարող են տեղի ունենալ: Հիմա էլ կարծում են, այս մի քանի ամսւայ ընթացքում, մինչեւ Սենատն ընդունի համապատասխան օրէնքը՝ այս շրջանը շատ ծանր կը լինի հայերի համար»:

Մեկնաբանելով թուրք-ֆրանսիական յարաբերութիւնների հնարաւոր վատթարացումը՝ Ռուբէն Սաֆրաստեանը կարծիք յայտնեց, որ այդ յարաբերութիւնների վատթարացումից կը տուժի առաջին հերթին Թուրքիան, քանի որ նա տնտեսապէս կախւած է Ֆրանսիայից. «Ակնյայտ է, որ Թուրքիան յայտնել է իր պատրաստած ծուղակում, որովհետեւ ինչ էլ, որ անի, ինչ պատժամիջոցներ էլ որ մտցնի Ֆրանսիայի դէմ, դրանք մի կողմից ծիծաղ կարող են առաջացնել եւ տեսնում ենք դրա օրինակը՝ Թուրքիայում դեմոկրատական կուսակցութեան ղեկավարը ծիծաղաշարժ համարեց այն պատժամիջոցները, որ նախատեսում է Թուրքիան: Միւս կողմից իրական վնասը կը լինի Թուրքիային, որովհետեւ գիտենք, որ ֆրանսիական կապիտալը մեծ դիրքեր ունի ներքին շուկայում իր ներդրումներով: Եւ Թուրքիայի աւտոմոբիլային շուկայի 20 տոկոսը գտնւում է ֆրանսիական ընկերութիւնների հսկողութեան տակ»:

Լուսինէ Խաչատրեան

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴԱՇՏԸ ԱՆՅԵԱԼ ՏԱՐԻ

**ԵՐԿԿՈՍՈՒԹԵԱՆ, ԲԱՐՁՐԱՍՏԻՃԱՆ ԴԱՇՏՈՆԵԱՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻՉ
ՀԵՌԱՅՄԱՆ/ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆՆԵՐԻ, ՆԱԽԸՆՏՐԱԿԱՆ ՀՐՄՇՏՈՅԻ ՏԱՐԻ**

Գայիանէ Արրահամեան

2011-ի քաղաքական տարին մեկնարկեց ու աւարտուեց ներքաղաքական ինտրիգներով, բարձրաստիճան պաշտօնեաների հրաժարականների շքերթով, ինչն էլ տարին բնորոշեց որպէս նախընտրական դիրքորոշումների ճշգրտման, ամրապնդման ու պայքարի մեկնարկի տարի: Տարին նշանաւորուեց նաեւ անմախաղէպ երկխօսութեամբ, որը ծաւալեց իշխանութեան եւ հիմնական ընդդիմադիր Հայ ազգային կոնգրեսի (ՀԱԿ) միջեւ, որն ամռանը մի քանի շաբաթ շարունակելուց յետոյ դադարեց: Կողմերը փոխադարձ մեղադրանքներ հնչեցրեցին միմեանց հասցէին՝ երկխօսութիւնը տապալելու համար:

2011-ն առանձնայատուկ էր

կոալիցիոն գլխաւոր դերակատարների՝ Հանրապետական ու «Բարգաւաճ Հայաստան» կուսակցութիւնների առնակատումներով, որն սկսեց տարեսկզբին ու փոքր-ինչ հանդարտուեց կոալիցիոն յուշագրի ստորագրումից յետոյ:

Ստորագրուած յուշագիրը հայաստանեան ներքաղաքական կեանքում նոր մշակոյթ ձեւաւորեց, որը սակայն քննադատութեան արժանացաւ արտակոալիցիոն գրեթէ բոլոր ուժերի եւ անկախ վերլուծաբանների կողմից:

Քաղաքական գարունը բացւեց «Ժառանգութեան» հիմնադիր Րաֆֆի Յովհաննիսեանի՝ Ազատութեան հրապարակում (այդ ժամանակ դեռեւս փակ էր հիմնական ընդդիմութեան համար) «Ծոն

ազատութեան» 15-օրեայ հացադուլով, որն էլ ջրի երես հանեց ընդդիմադիր երկու թելերի՝ Հայ ազգային կոնգրեսի ու «Ժառանգութեան» միջեւ տարածայնութիւնները՝ հասնելով անգամ վիրաւորանքների:

ՀԱԿ-ի համար տարին հակասական էր. մի կողմից յաղթանակներ՝ Ազատութեան հրապարակի վերանաւաճում, համաներում, իշխանութեան հետ երկխօսութեան հնարաւորութեան ստեղծում, միւս կողմից՝ ներքին բախումներ:

ՀԱԿ-ի իշխանութիւն երկխօսութեան առկախումից յետոյ՝ Սեպտեմբերին, ընդդիմադիրները սկսեցին հանրահաւաքային պայքարի նոր շրջանը, որը Հոկտեմբերին ուժգնացաւ՝ վերածելով շուրջօրեայ, սակայն անարդիւնք

պայքարի:

Տարին նշանաւորւեց հրաժարականների շքերթով, որոնք, ի տարբերութիւն նախորդ տարւայ փոխատեղումների, բնորոշւեցին ոչ թէ «կոսմետիկ բարեփոխումներով», այլ զուտ «նախընտրական դիրքաւորմամբ»:

Օրէնսդիր մարմնի լիազօրութիւնների հնգամեայ ժամկետը լրանալուց կէս տարի առաջ հրաժարականի դիմում ներկայացրեց պետութեան երկրորդ դէմքը՝ Աժխօսնակ Յովիկ Աբրահամեանը՝ յայտարարելով, թէ պատրաստուում է գլխաւորել ՀՀ նախընտրական շտաբը 2012-ի Մայիսին կայանալիք խորհրդարանական ընտրութիւններում: Աբրահամեանը դարձաւ անկախ Հայաստանի արդէն հինգերորդ խօսնակը, որ չպաշտօնավարեց մինչ խորհրդարանի լիազօրութիւնների ակարտը:

Աբրահամեանին փոխարինեց ՀՀ մէկ այլ ներկայացուցիչ՝ փոխխօսնակ Սամէլ Նիկոյեանը: Վերջին պահին իր թեկնածուին առաջադրեց խորհրդարանական ընդդիմադիր «Ժառանգութիւն» խմբակցութիւնը, որը չկարողացաւ լուրջ մրցակցութիւն ստեղծել կոալիցիայի խոշոր քաղաքական ուժի՝ ՀՀ թեկնածուի հետ պայքարում:

Սակայն հրաժարականներն այսքանով չաւարտւեցին. իր դիմումի համաձայն պաշտօնից հրաժարւեց ՀՀ նախագահի փեսայ Միքայէլ Մինասեանը՝ յայտարարելով, թէ պատրաստուում է օգնել Յովիկ Աբրահամեանին ՀՀ-ի նախընտրական շտաբը ղեկավարելու գործում:

Հրաժարական տւած բարձրաստիճան պաշտօնեաների շարքում էին նաեւ 11 ամիս պաշտօնավարած Երեւանի քաղաքապետ Կարէն Կարապետեանը եւ

նոսիկանապետ Ալիկ Սարգսեանը:

Մինչ իշխանական վերնախաւում վերադասաւորումները շարունակւում էին, «Հանրապետական»-«Բարգաւաճ» առճակատման նոր բռնկումներ սկսւեցին ՀՀ վարչապետ հանրապետական Տիգրան Սարգսեանը՝ «կոտրած տաշտակի» վերլուծութիւն-առաջարկ արեց ԲՀ-ին:

Աշնան վերջը ԲՀ-ականների համար դժարին ժամանակաշրջան էր, երբ սկսեց, Նաիրա Զորաբեանի բնորոշմամբ՝ «վիուկների որսը». թմրանիւթերի հետ կապւած մեղադրանքներով ձերբակալւեցին կուսակցութեան մի քանի անդամներ եւ աջակիցներ, իսկ այնուհետեւ լրատւամիջոցները տեղեկութիւններ տարածեցին, թէ հնարաւոր է, որ ՀՀ-ն եւ ԲՀ-ն ընտրութիւններին մասնակցեն կոալիցիոն համամասնական ցուցակով:

Այս տարի առանձնայատուկ կերպարով հանդէս եկաւ ՀՀ տեխնոկրատ վարչապետ Տիգրան Սարգսեանը, որը, դուրս գալով իր «դասախօսի» կերպարից, յայտնւեց մէկ այլ դերում՝ յիշելով իր պապի խորհուրդը. «Կեանքում ընկերութիւն չանել էմ մարդկանց հետ, որոնք չեն խմում»:

Խորհրդարանական փոքրամասնութիւն կազմող կուսակցութիւններից Դաշնակցութիւնն էլ տարւայ վերջին մոռացութեան տւեց իր ընդդիմադիր կեցածքը եւ կառավարութեան հրաժարականի, քննադատութեան հետ մէկտեղ ընտրեց իշխող Հանրապետականի Աժ թեկնածուին: Նման քլէարկութիւնն ի ցոյց դրեց «Ժառանգութեան» եւ ՀՀ-ի միջեւ առկայ մրցակցութիւնը:

2011-ի ընթացքում չմոռացւեց նաեւ ՀՀ երկրորդ նախագահ Ռոբերտ Քոչարեանը: Մինչ տարւայ

սկզբին չէին դադարում ՀՀ երկրորդ նախագահ Քոչարեանի՝ մեծ քաղաքականութիւն վերադառնալու մասին քննարկումները, Սեպտեմբերին Քոչարեանն ինքը պատասխան տւեց բոլոր հարցերին՝ յայտարարելով, որ «չի բացառում» իր վերադարձը:

Սակայն տարին առանձնացաւ դրսից հնչող կոշտ քննադատութեամբ ու դրանց հեղինակների բարձր դիրքով: Իշխանութիւնների համար սառը ցնցուղ էր Սեպտեմբերին սփիւռքի կազմակերպութիւնների ղեկավարների եւ ներկայացուցիչների համահայկական համաժողովում Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս Արամ Ա-ի ելոյթը, որն իշխանութիւններին մեղադրեց Հայաստանը «հայաթափելու» եւ երկրում «ներքին արինահոսութիւն» ստեղծելու մէջ:

Դրան յաջորդեց յայտնի ռուսաստանաբնակ գործարար Լեւոն Հայրապետեանի քննադատութիւնը երկրում կոռումպացւած համակարգի, տնտեսութեան կործանման մասին:

Սակայն առաւել խոցելի ու ազդեցիկ էր ֆրանսահայ մեծ շանսոնիէ Շառլ Ազնաւուրի խօսքը՝ իշխանութիւնների կողմից «ներքին ցեղասպանութիւն» իրականացնելու վերաբերեալ: Սակայն հետագայում պետական լրատւական գործակալութեան միջոցով Շէլյցարիայում Հայաստանի դեսպան Շառլ Ազնաւուրը հերքեց, թէ նման բան է ասել, սակայն շատերն այս հերքումը որակեցին զուտ դիւանագիտական, դրուած քայլ:

Աղբիւր՝

www.armeniannow.com

ՄԵՆՔ, ՄԵՐ ՀԵՌՈՒՄ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵՐԻԱԼՆԵՐԸ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

Կոլիա Տեր Յովհաննիսեան

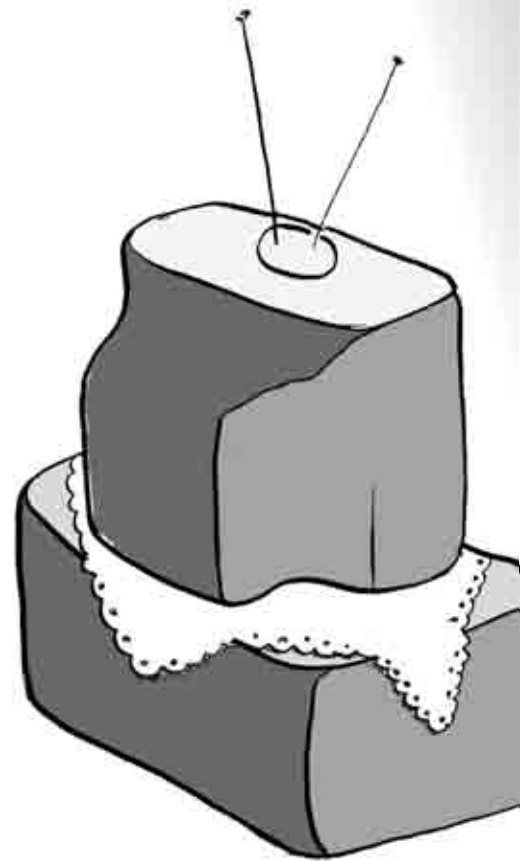
Անառարկելի է այն երևույթը, որ վերջին տարիներին, հայկական սերիալները կարողացել են ներթափանցել Հայաստանի եւ Սփիւռքի հայ հասարակութեան կեանքի մէջ, դարձել նրանց «պարապ վախտի խաղալիքը», երբեմն էլ՝ ոչ պարապ վախտի: Դեռ աւելին, քաղաքական կամ օրւայ վիճայարոյց խնդիրներից յետոյ հայկական սերիալները առատ միւթ են մատակարարում ընտանեկան կամ ընկերական մտեմիկ հաւաքներին ու նոյնիսկ գործնական հանդիպումներին, ընդ որում, մտքերի բուռն փոխանակութիւն է ծաւալւում ոչ միայն սերիալների դէպքերի ընթացքի այլեւ դէմքերի ու նրանց ունեցած ինտիմ կեանքի մասին:

Հետաքրքիր է նաեւ այն երևույթը, որ, սերիալների մասին արտայայտւած կարծիքները, առհասարակ, քննադատական են, շատ քչերն ունեն լրիւ դրական մօտեցում, բայց դրանով հանդերձ, ճիշտ ժամին, բոլորն անխնայութեւ, թէ դէմ, մեխլւած հեռուստացոյցի առջեւ՝ դիտում են հերթական սերիան, լարւում են, ուրախանում, տխրում, երբեմն արտասւում եւ դժգոհ փնթփնթում, երբ գովազդ է յայտնւում էկրանին:

Հարց է առաջանում, սերիալների նկատմամբ աճող հետաքրքրութիւնն ի՞նչ ազդեցութիւն կունենայ մեր հասարակութեան մշակութային կեանքի ծելաւորման վրայ: Ո՞վ կը շահի, կամ ո՞վ կը լի-

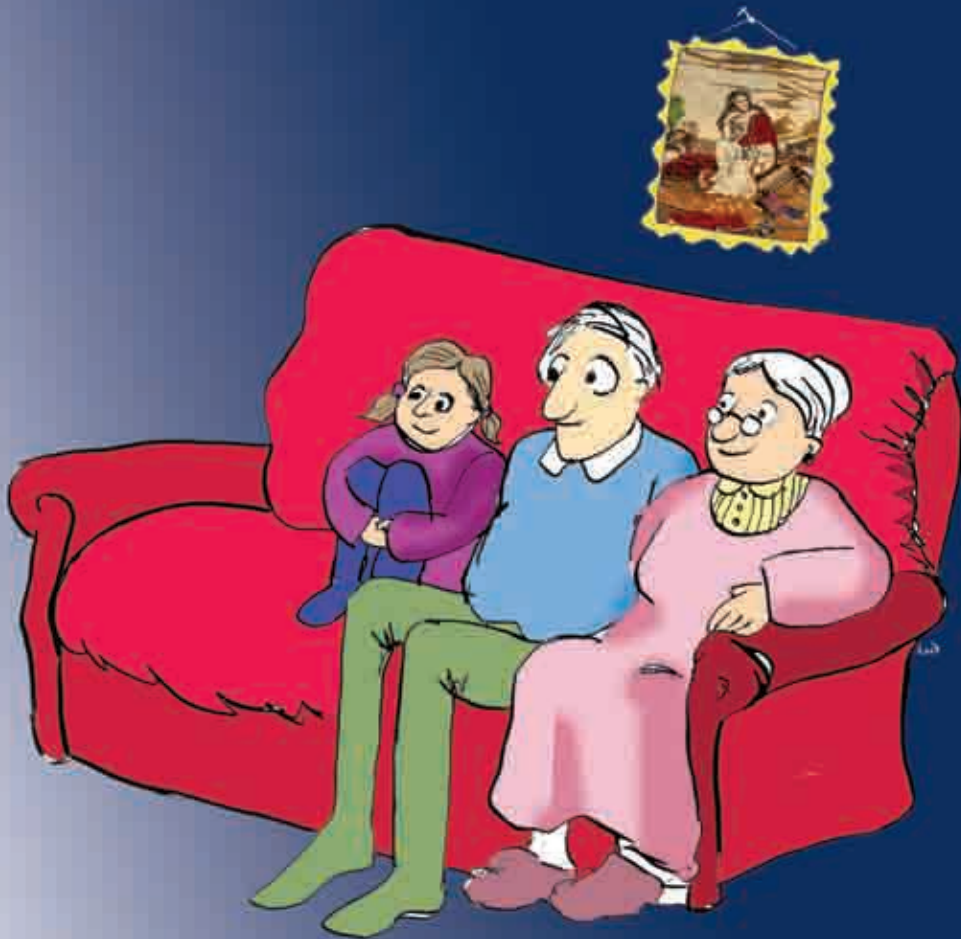
նի տուժող կողմը՝ հի՞մ, թէ՞ նոր սերունդը. միայն ասել, որ պարզապէս սերիալները վատ են կամ ունեն բացասական ազդեցութիւն, ճիշտ չէ: Հէնց այն փաստը, որ հեռուստադիտողների քանակը մեծապէս գերազանցում է ընթերցանութեամբ զբաղողների քանակին, դա շատ բան է ասում: Սա է, որ կայ: Պէտք է ընդունել, որ հիմնովին փոխւել են 21-րդ դարի մարդու նախասիրութիւնները: Գիրքը, գրականութիւնը եւ իսկական արւեստի միւս ճիւղերը եթէ չեն մղւել յետին պլան, ապա նախկինի պէս առջեւում էլ չեն: Դա աւելի յատկանշական է երիտասարդ սերնդի մօտ. իրօք շատ բան է փոխւել, սկսած հագուկապից, վերջացած էլեկտրոնային նորագոյն սարքաւորումներով:

Ոմանք, հեռուստատեսութեան ծրագրերը համարելով հասարակութեան «գլուխը խառնելու» եւ ժողովուրդներին կառավարելի դարձնելու միջոց՝ ստեղծւած «տխուր» իրավիճակի համար մեղադրում են պետութիւններին. «Կառավարութեան վերելի անդամները ո՞ր ոլորտի նկատմամբ հետաքրքրութիւն ունեն, դա էլ ծաղկում է,- գրում է իմ բարեկամուհի՝ Արմինէ Պետրոսեանը Քեւաւառից (տես <http://armgrak.info/node/14>),- իսկ գրականութիւնը «մոդայիկ» չէ, որովհետեւ ոչ բոլորն են կարողանում հասկանալ, ըմբռնել իսկական արւեստի գործերը, դրա համար էլ աւելի լաւ է միջակութիւն քարոզել, սե-

րիալներով ու անիմաստ հեռուստածրագրերով յագեցնել հեռուստաթերը, որ հայ մարդու միտքը տարւի միայն սիրելի սերիալի սիրելի հերոսի ապրումներով, որ մոռանայ իր տնտեսական ու քաղաքական վիճակը, որ դառնայ ցածր ճաշակի, նեղ աշխարհայեացքի ու տարօրինակ լեզւամտածողութեան կրող: Սերիալներ, ռաբիս, ժամանցային թեթեւ ծրագրեր ամէն տեղ էլ կան ու որոշակիօրէն պէտք են մարդուն, որպէսզի մի փոքր ցրի, բայց ոչ այնքան, որ նոյնիսկ առաջինն համարող, մեր երկիրը աշխարհին ներկայացնող

ՌԻՍՏԱՍԱՆԻՔՆԵՐԸ

հեռուստաալիքով օրւայ մէջ երեք անգամ կրկնեն նոյն ցածրաճաշակութիւնը, որ բոլորը «ի վիճակի լինեն» տեսնել...»:

Այնուամենայնիւ, թւում է, թէ սնկի պէս աճող հայկական հեռուստասերիալների դէպքում պետական «պատուէր»-ից աւելի՝ զօրեղ լծակ են մեր օրերի մարդու «մոդայիկ» պահանջները եւ այն կախարդական արկղը, որ կոչւում է՝ հեռուստացոյց:

Դեկտեմբեր, 2011

ՀԱՅԿԱՆ ՀԵՌՈՒՍՏԱՍԱՆԻՔՆԵՐԸ ՍՓԻՌՔԱՀԱՅԻ ԱԿՆՈՅՈՎ

Քարմէն Ազարեան

Արդէն տարիներ է, ինչ սփիւռքը վայելում է հայրենի արբանեակային հեռուստաալիքների հաղորդումները: Երեւի դեռ շատերիս յիշողութիւնից չի ջնջւել ոչ շատ հեռու անցեալում հայրենի ռադիոյի՝ հեռուհեռու թւացող, իրականում շատ մօտիկ, հայրենիքի ծայնը՝ «Երեւանն է խօսում»-ը, եւ Յ. Բաղաւեանի ու Օ. Զամբարծումեանի

երգերը, որոնք մեր հոգիները լցնում էին առեղծաճային այդ աշխարհի հանդէպ անասելի կարօտով: Թերեւս ոչ ոք այն օրերին չէր կարող նոյնիսկ երեւակայել, որ այսօր մօտ ապագայում աշխարհն այնքան է փոքրանալու, եւ յատկապէս մեզ՝ իրանահայերիս համար հայրենիքը այնքան է մերձեանալու, որ ոչ միայն կարող ենք ուզած պահին այցի գնալ, այլեւ

Մփիռքահայր յաճախ անյարմար է գտնում այսպիսի կոպիտ տեսարանները: Ասում են՝ սրանք հային վայել չեն: Հային վայել չեն գտնում մաեւ սերիալներում կրկնող սեռական յարաբերութիւններին վերաբերող դրւագները: Գիտենք, որ մման ֆիլմեր բոլորն էլ նայում են արբանեակային տարբեր ալիքներով, բայց հայերէնովը ճիշտ չեն գտնում՝ «Դա հային վայել չէ, մեր երեխէքը ի՞նչ պիտի սովորեն դրանցից»:

Չախից առաջինը, արդէն գիտէք, «Վերվարածներն ընտանիքում» սերիալի միամիտ, բայց բարի իրանահայ Արթին է: Նրա պարզամտութիւնը եւ պարսկական մագոլ ու առողջամտութեամբ հայերէնը երբեմն վիրաւորում էին իրանահայ հեռուստադիտողին. ոմանց բում էր թէ ծաղրում են մեզ: Ի դէպ, դերը կատարում է Արթուր Յակոբեանը, որը բնիկ գիւմրեցի է, եւ ոչ պարսկահայ: Դա մեր պատկերն է հայաստանցու տեսանկիւնից:

Մեծ Մամեն, կրկին «Վերվարածներն ընտանիքում» սերիալում, Մերգեյ Դանիլեւանի դերակատարութեամբ: Նրա կերպարը յորինել է իբր իրանահայ մեծ մամայի օրինակով, սակայն մենք հասկանում ենք, որ իրանահայ մեծ մաման ոչ այդպէս է խօսում, ոչ էլ այդքան «ազատամիտ» է ու ագրեսիւ: Յամենայն դէպս, իրանահայ դիտողը, յատկապէս երեխաները, սիրում էին նրան: Հեռուստադիտողների մի մասն էլ, որ ընդհանրապէս կատակ չեն ընդունում, բնադատում էին նրան:

Այս տղաների ռուսական ոճով հայկական հումորը հաճելի է մեզ էլ, չնայած երբեմն համը հոտից հանում են եւ աւելորդ «բաց» են սեռական հարցերի առումով: Թէեւ կան բաներ, որ լաւ չենք հասկանում՝ մասամբ Հայաստանի կենցաղային մանրամասնութիւններին ծանօթ չլինելու, մասամբ էլ ռուսերէն չիմանալու պատճառով, այնուամենայնիւ հաճելի են նրանք: «32 ատամ»-ի եւ յետոյ «Վիտամին ակումբ»-ի տղաների ազդեցութիւնը այնքան մեծ էր մեզ վրայ, որ մեր տղաներն էլ նման ոճով բեմադրեցին «31 + 1 լցրած ատամը»:

24 ժամ ըմբռնել երեւանի ծայրը, եւ ոչ միայն ծայրը, այլեւ պատկերը:

Ներկայ պայմաններում, իրանահայութեանը հասանելի են հայկական հինգ հեռուստաալիքներ՝ «Հ1», «Շանթ», «Արմենիա», «Երկիր Մեդիա» եւ «Կենտրոն»: Ընդհանրութեան մէջ այս ալիքներից եթեր են տրուում տարբեր հաղորդումներ: «Հ1»-ը լինելով պետական հանրային հեռուստաալիք, բնականաբար աւելի պաշտօնական եւ քարոզչական բնութի հաղորդումներ է եթերում,

յաստան»-ը եւ հիմնականում հաղորդումները դառնում են այդ կուսակցութեան գործունէութեան շուրջ:

Այս առումով մասամբ տարբեր են «Շանթ»-ը եւ «Արմենիա»-ն. նրանք եւս թէեւ ունեն լրատական բաժին եւ քաղաքական-քարոզչական հաղորդումներ, բայց եւ հեռու են միւսների կտրուկ ու բացայայտ կողմնորոշումից եւ իրենց մօտեցումներով աւելի զուսպ են: Նոյնիսկ «Շանթ»-ի «Հորիզոն» լրատական հաղորդումը, այնքան է սար ու ձոր ընկնում եւ աշխարհի ամենահեռուոր անկիւնների դէպքերին ու աղետներին կամ հենց Հայաստանում պատահող մանր-մունր ատուկ-թարներին անդրադառնում, որ հեռուստադիտողը մոռանում է, որ կայ մի Հայաստան էլ, որտեղ քաղաքատնտեսական շատ բարդ իրավիճակ է տիրում եւ հենց այդ օրը երեւանի կենտրոնում բազմահազարանոց հանրահաւաք է տեղի ունեցել: Ընդհանուր առմամբ թւում է, թէ այդ հաղորդումները պատրաստուում են յատկապէս սփիւռքահայութեան համար, յաճախ լուրերը վերաբերում են պետական, պաշտօնական այցելութիւններին ու յայտարարութիւններին, ցեղասպանութեանն ու Հայ Դատին, իսկ քանի որ արտասահմանում ապրող հայը հեռու է եւ բնականաբար չի կարող իրազեկ լինել երկրի ներքին անց ու դարձերից, թերաճում են ներքին անց ու դարձերի ներկայացման մէջ: Ընդհանուր առմամբ այս հինգ ալիքների լրատական ու քաղաքական հաղորդումները շատ կցկտուր ու միակողմանի պատկեր են ներկայացնում երկրի քաղաքատնտեսական իրականութիւններից՝ իւրաքանչիւրն ըստ իր քաղաքական կողմնորոշման եւ իշխանութիւնների հանդէպ որդեգրած դիրքորոշման:

Այնուամենայնիւ այս ալիքների շնորհիւ տեղեկանում ենք ոչ

միայն Հայաստանի եւ աշխարհի ամենակարեւոր իրադարձութիւնների մասին, այլեւ ծանօթանում ենք այս կամ այն երկրում ապրող հայերի վիճակին, իսկ «Շանթ»-ի «Հայկական աշխարհ» հաղորդման միջոցով պատկերացում կազմում հայ ծեռներեց ու հանրայայտ այնպիսի դէմքերի հետ, որոնց մասին մինչ այդ չէիք էլ լսել, եւ ակամայ լցւում ենք ազգային հպարտութեամբ:

Հայկական ալիքների եթերաժամը մեծ մասամբ լցւում է մի քանի անգամ կրկնող հայկական ու լատինամերիկեան սերիալներով, որոնք ի դէպ լայն խաւի զբաղմունքի միջոցն են դարձել: Այս ալիքներից եթեր տրուող լատինամերիկեան ամենօրեայ սերիալները, պատրաստուած են ընտանեկան ու ընկերական յարաբերութիւններին միահիւսւած քրեական յանցագործութիւնների սիւժէներով: Դրանք լի են թեթեւ ու երբեմն մեր մշակութիւն անյարիր ու անհասկանալի դուազներով: Այս սերիալների մէջ արժէ անդրադառնալ յատկապէս հայկական արտադրանքներին, որոնք ընդհանուր գծերով թէեւ չեն տարբերում նախորդներից՝ արտասահմանեան տարբերակից, բայց եւ ունեն առանձնայատկութիւններ: Այս ֆիլմերի շնորհիւ, առաւել քան որեւէ լուրջ ու վերլուծական գրոյցի, կարելի է պատկերացում կազմել տարբեր խաւերի ու տարիքի պատկանող հայաստանցի մարդու կերպարի, ընտանիքի, հասարակական յարաբերութիւնների, տնտեսական վիճակի մասին: Ընտանեկան դաւաճանութիւնը, տնտեսական անապահովութիւնից դրդւած արտագաղթը եւ ընտանիքների քայքայումը, կաշառակերութիւնը եւ սոցիալական անարդարութիւնը, յանցաւոր աշխարհի ներկայացուցիչների գործելաոճը եւ խեղճ զոհերի անճարակութիւնը, վերնախաւի անկարագրելի վայելքները եւ հակառակ ծայրում տառապող գործա-

զուրկ ու թոշակոռու մարդկանց խեղճութիւնը ... այս բոլորը ցուցադրւում են հէնց այդ ֆիլմերում: Այս ուղղութեամբ հետաքրքիր են նաեւ երգիծական հաղորդումները՝ «Շանթ»-ի «Վիտամին ակումբ»-ը, «Արմենիա»-ի «Կարգին Սերիալ»-ը, «YERE1»-ը եւ «32 ատամը», իւրաքանչիւրը երգիծական սուր հայեացքով որսում ու ծաղրի առարկայ է դարձնում մարդկային ու հասարակական արատները: Այս հաղորդումները թէեւ երբեմն այնքան էլ հասկանալի չեն սփիւռքահային, որը ծանօթ չէ հայաստանեան այս ու այն խաւի յատուկ ոճին ու ժարգոնին, կամ այս ու այն յատուկ դէմքին, այնուամենայնիւ շատ բան են ասում օրինակ նախագահական ընտրութիւնների շեմին կանգնած ժողովրդի, կուսակցութիւնների ու թեկնածուների քարոզարշաւի մասին: Այս ուղղութեամբ շատ դիպուկ են յատկապէս «Արմենիա»-ի հաղորդումները: Մասամբ երգիծական թեթեւ սերիալների մէջ աչքի է ընկնում յատկապէս «Շանթ»-ի «Բանակում»-ը, որը ներկայացնում է իբր հայկական բանակում ծառայող զինւորների առօրեան: Կատակը՝ կատակ, բայց երբ լուրեր ես լսում բանակում անցնող իրական դէպքերի մասին, ակամայ մտածում ես, որ եթէ այս բոլոր ծիծաղաշարժ դէպքերը իրականում կատարւեն ի՞նչ կը ստացւի հայկական բանակից...: Ուզում ենք հաւատալ, որ այդ բոլորը լոկ մեզ ծիծաղեցնելու համար ֆանտազիայի արդիւնք են եւ հայոց բանակում երբեւիցէ որեւէ զինւոր չի ստորացւում սպայի կողմից, դաւաճանում կամ ծեծի ենթարկւում զինընկերոջ կողմից:

Իմիջիայլոց, հարկ է նշել նաեւ որ այս, նոյնիսկ անարեստ ֆիլմերի միջոցով հարստանում է սփիւռքահայի բառապաշարը, լեզուն, իհարկէ եթէ անտեսենք ժարգոնների եւ ռուսերէն բառերի գործածութիւնը, որոնք բացասական ազդե-

ցութիւն ունեն յատկապէս մատաղ սերնդի լեզւի վրայ: Ձանազան հաղորդումների շնորհիւ ընդհանուր առմամբ զարգանում է նաեւ նրանց պատմամշակութային ընդհանուր գիտելիքները:

Այս ալիքների հաղորդումների մէջ սփիւռքահայութեան ուշադրութեանն է արժանանում յատկապէս երգի ու պարի եւ այլ մրցութիւն-փառատօները, որոնց ուշիւշով հետեւում են բոլորը: Իրանահայերը թէեւ չեն կարողանում քւէարկել բայց դա չի խանգարում նրանց, որ մրցութեան մէջ մտնեն, կարծիք կազմեն եւ զրուցեն համերգների ու առանձին ելոյթի՝ պարողի կամ երգիչի մասին: Այս կարգի հաղորդումները՝ «Թաքնւած տաղանդ»-ը, «Սուպեր Սթար»-ը, «Պարահանդէս»-ը, «Գեղասահքի փառատօն»-ը եւ այլն, որոնց երբեմն մասնակցել են կարող նաեւ սփիւռքահայերը, լայն ժողովրդականութիւն են վայելում եւ մեծ հաճոյք պատճառում թէ՛ մեծերին եւ թէ՛ փոքրերին, եւ այս առումով անփոխարինելի դեր խաղում հայրենիք-սփիւռք մշակութային կապի ամրապնդման ուղղութեամբ: Պակաս հետաքրքիր չեն նաեւ օրինակ «Կենտրոն» ալիքի «Ուրւագիծ»-ի ու «Դիպած»-ի եւ «Երկիր Մեդիա»-ի «Կռախնձոր»-ի պէս հաղորդումները, որոնց գրոյցների միջոցով հեռուստադիտողը ծանօթանում է որեւէ նշանաւոր գործչի կեանքի կամ գործունէութեան մանրամասն հանգամանքներին, ակամատեսը լինում որեւէ երեւոյթի իրական ու կենդանի պատկերին, եւ մի խօսքով ընթացիկ կեանքի որեւէ անկիւնին:

Այս բոլորն ի նկատի ունենալով, Նոր տարւայ սեմին կանգնած, հայկական հեռուստաալիքներին մաղթում ենք անխափան, առանց սահմանափակումների, լայնարձակ սահմաններով ու հորիզոնով եթեր: Չէ՞ որ մենք, ուր որ էլ լինենք, ամէն օր ու ամէն պահ սպասում ենք նրանց...

«ՋՈՒՐ ՏՈՒՐ, ԿԵԱՆՔ ՊԱՐԳԵԻՐ»

Կոլիա Տէր Յովհաննիսեան

Նրանք, ովքեր յաճախ են լինում Հայաստանում, գիտեն, որ հայկական հեռուստաընկերությունների արբանեակային գովազդերը տարբերվում են տեղական գովազդերից:

Արբանեակային գովազդերը աւելի երկարատեւ են (ժամանակ լցնող) եւ օժտւած են սփիւռքահայութեանը հետաքրքրող թեմաներով: «Ջերմուկ»-ի՝ Օպերայի շէնքի հիմնադրման ու շինարարութեան պատմութեան, առողջարանների եւ եղնիկների ողիսականի երիցս կրկնւած ու վաղուց տաղտկալի դարձած կադրերին համընթաց, վերջերս,

էկրանի վրայ է Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի «Ջուր տուր, կեանք պարգեւիր» նշանաբանով գովազդերի մոր շարքը, որն իր տրամաբանական աւարտն ունեցաւ նոյն հիմնադրամի թելեմարաթոնի աւարտից յետոյ:

Թէ որքանով էր ազդեցիկ գովազդների այս շարքը, դա պիտի թողնել մասնագետների վճռին, իսկ այս յօււածով մեր նպատակն է անդրադառնալ գովազդերի այսպես ասած կողմանկի ազդեցութեանը (side effect): Օրինակ նրանցից մէկը սկսւում է հայրենական անջրդի հողերի,

միւսը՝ հրդեհի մատնւած շէնքի կամ երկունքի ցաւերի մէջ երիտասարդ մօրը յառած՝ տագնապալի հայեացքների ցուցադրումներով: Հողագործը, հրդեհւած շէնքը եւ ծննդատան անձնակազմը սպասում են ջրի: Տեսարանը աւելի պատկերաւոր դարձնելու համար ցուցադրւում է նորագոյն սարքաւորումներով օժտւած ծննդատան ջրի ծորակը, որից ջուր չի հոսում: Այս կադրերին յաջորդում է Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի դրամահաւաքի համար նախատեսւած տաղաւարը Լոս Անջելեսում, ուր երիտասարդ

աղջիկներն ու տղաները հեռախօսների միջոցով ընդունում են դրամական նպաստները: Եւ ահա յայտնում են, որ ջուր չկայ: «Ընդունեց», - հրահանգը գրանցում է գեղեցկադէմ աղջիկը: Դրան անմիջապէս հետեւում է Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամ* պիտակը կրող համազգեստաւոր խմբերի շտապ գործողութիւնների ցուցադրումը: Նոյն պիտակով մեքենաները սլանում են եւ տեղ հասնելուն պէ՝ մեքենաներից դուրս են նետւում համազգեստաւոր տղաները: Չգիտես որտեղից (մեքենաները սովորական մարդատար են, այլ ոչ ջրատար տանկերներ) յայտնւում են ջրի ռետինէ երկու հաստ խողովակներ՝ նոյնպէս Հիմնադրամի պիտակները վրան. անմիջապէս «օգնող ձեռքերը» միացնում են խողովակները. նոյն ձեռքերը եռանդով բացում են պտուտակաւոր մեծ ծորակը, ջուրը կլկլաւով յորդում է խողովակների մէջ: Մի տեղ անջրդի ճաքճքւած հողերը տեղնուտեղը ոռոգւում են, ծլարծակում. ուրախութիւն է, ցնծութիւն: Մի այլ կադրում ուժեղ շիթով ջուրը մղւում է դէպի այրուղ շէնքի լուսամուտները, որի արդիւնքում կրակը մարում է: Ծննդատանը ծննդաբերող բժշկի ձեռքերի մէջ երեւում է նոր ծնւած երեխան (ասել է, եթէ ժամանակին չհասնէին, երեխան չէր ծնւի) ու լողացւում է բերւած ջրով... Ծննդկանը երջանիկ ժպտում է:

Հասկանալի է, որ այս բոլոր կադրերը կրում են խորհրդանշական բնոյթ: Նպատակը բարի է՝ ջուր հասցնել խողովակներով, որոնց պահանջը շատ է զգացւում Հայաստանում: Սակայն գովազդերի սցենարները առաջ են բերում հակասական զգացումներ:

Նախ հարց է առաջանում, թէ ի՞նչն է պակաս Հայաստանում՝

ջո՞րը, թէ՞ ջրատար խողովակը: Հայաստանը լինելով լեռնային երկիր, հարուստ է ջրի բնական ռեսուրսներով ու եթէ ջրի պակաս է զգացւում, ապա ոչ թէ չգոյութեան, այլ խորհրդային շրջանից մնացած ջրամատակարարման հին ցանցերի անմխիթար վիճակի պատճառով: Ուստի «Ջուր տուր»-ի փոխարէն աւելի լա՛ւ չէր գովազդի նշանաբանում ասւել՝ օրինակ, «Ջուր հասցրու, օգնիր երկրի բարգաւաճմանը»: Խօսք չկայ, ջուրը կեանք է պարգեւում, բայց, արդեօք, այդ աստիճանի ծարա՛ւ է Հայաստանը, ի՞նչ երկիրը հոգեվարքի մէջ չէ ջրի պակասի պատճառով: Այսպիսով գովազդը ստանում է նաեւ անուղղակի քննադատութեան բնոյթ:

Երկրորդ՝ գովազդերի սցենարները բնաւ համոզիչ չեն, թերեւս բացի հրդեհից, որի դէպքում ջուրը շտապ տեղ հասցնելը անհրաժեշտութիւն է. այստեղ էլ, գովազդում պատկերւած շտապօղականութիւնը ընկալւում է ուղղակի՝ աւելի շատ հրդեհը մարելու, քան ջուր «տալու» իմաստով, որով աղօտանում է բուն խորհուրդը: Իսկ անջրդի հողերին կամ ծննդատանը այդքան կայծակնային եւ ոչ ընդունւած միջոցներով ջուր հասցնելը միանգամայն անբնական է եւ անիրական: Ախր, ո՞վ է տեսել, հողագործին շտապ օգնութեան ձեւով ջուր հասցնեն իր չորացած ու ճաքճքած հողերը երաշտից անմիջապէս փրկելու համար...

Երրորդ, եւ որ գլխաւորն է, այդ գովազդերի շարքն ամէն անգամ դիտելիս՝ գլուխ է բարձրացնում հայրենասիրական, ազգային նախանձախնդրութիւնը: Միթէ Արարատեան դաշտում իրօք կա՞ն աֆրիկեան որոշ երկրներ յիշեցնող, այդ աստիճանի անջրդի, ճաքճքւած հողատարածքներ:

Եթէ կան, ապա համոզւածօրէն կարելի է պնդել, որ դա ոչ թէ ջրի կամ ոռոգման տեխնիկայի պակասի, այլ՝ պարզապէս հողատիրոջ անտարբերութեան, կամ միւթական սուղ պայմանների, կամ արտագաղթի արդիւնքում հողը թափուր թողնելու հետեւանք է:

Մի՞թէ Հայաստանի ծննդատներում ջրի պակասի պատճառով երեխաներ չեն ծնւում...

Մի՞թէ Հայաստանի հրշէջ ծառայութեան նորագոյն մեքենաները ջուր չունեն:

Լաւ է, որ այս գովազդերը արբանեակային են եւ ոչ տեղական, որովհետեւ Հայաստանի ժողովուրդը վաղուց բեզարած սփռնափայտի ամպագոռոռ, «սրտցաւ» օգնութիւններից, իրեն այնքան էլ լաւ չէր զգայ նման կադրեր տեսնելիս: Իսկ դրսում, Հայաստանի մասին ինչ գաղափար կը կազմեն դեռ հայրենիք ոտք չդրած հայորդիները կամ նոյնիսկ օտարները՝ այս շարքը դիտելուց յետոյ:

Իհարկէ դրատելի է Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի ճիգը՝ լինի ջրով, թէ ջրատար խողովակներով Հայաստանին օգնելու ուղղութեամբ, այնուամենայնիւ, պէտք է նկատի առնւի այն փաստը, որ հիմնադրամային հնարաւորութիւններով կը կարգաւորւի երկրի ջրամատակարարման միայն մի փոքրիկ մասը. հետեւաբար նման նշանաբանով գովազդերի ցուցադրումը զուցէ ծառայում է իր բուն նպատակին, բայց նաեւ անբաժանկատօրէն վնասում է երկրի վարկին ու միջազգային հեղինակութեանը:

Նոյեմբեր, 2011

*Պիտակը պատկերում է Եռագոյնը:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԱՊԱԳԱՆ ՍՈՒՐԻԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԵԱՆ ԼՈՅՍԻՆ ՏԱԿ

Հրաչ Քալսահակեան

Սուրիահայ գաղութը, Միջին Արեւելքի հայկական այլ գաղութներու նման, ենթակայ եղած է ամէն տեսակի քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային վերիվարումներու:

Յայտնի է, որ Ցեղասպանութենէն անմիջապէս ետք գաղութը ունեցած է սուար թաքանակ, բայց տասնամեակներու ընթացքին այդ թիւը նօսրացած է ներգաղթի (ղեպի Հայաստան) եւ արտագաղթի (ղեպի Եւրոպա, Ամերիկա եւ այլուր) պատճառներով:

Անցեալ դարու յիսունական թականներուն, արաբական ազգայնական հոսանքին հետեւանքով, սուրիահայութիւնը ենթարկեցաւ բազմաթիւ սեղմումներու,

կարգ մը համայնքային ղեկավարներ հալածեցան, դպրոցները փակեցան, իսկ վերաբացելէ ետք դուրեցան պետական մանրակրկիտ հսկողութեան տակ, հայկական դասապահերը խիստ կրճատեցան եւ հայերէնին տրեցաւ կրօնական ծիսակատարութիւններու լեզւի կարգավիճակ: Պաղ պատերազմի հետեւանքով հայութիւնը ծանր վնասներու ենթարկեցաւ:

Տնտեսական առումով Սուրիան հետզհետէ որդեգրեց կեդրոնացած ծրագրաւորումի քաղաքականութիւն, պարագայ մը որ շատ մը կէտերու մէջ նմանութիւններ ունէր նախկին Սովետական Միութեան հետ: Հայերու եւ այլ

հատաճներու վայելած տնտեսական յարաբերական բարօրութիւնը մեծ մասամբ արդիւնքն էր արտաքին պարագայական ազդակներու: Օրինակի համար, Լիբանանի տնտեսական քայքայումը, Իրաքի շրջափակումը, Թուրքիոյ հետ տնտեսական յարաբերութիւններու ընդլայնումը, եւ այլն, այս կամ այն ձեւով սատարեցին բնակչութեան տնտեսական յարաճուն վիճակի ապահովման, ինչ որ շատերուն մղեց նիւթապէս բաւարար զգալու եւ շարունակելու ինքնամիտ կեանքը:

Ըլլալով միշտ ապաքաղաքականացած, հայութեան (եւ շատերուն) համար անսպասելի էին սուրիական քաղաքական իրավի-

ճակի ներկայ զարգացումները, այն աստիճան, որ ութ ամիսներ ետք սուրիահայության մեծամասնությունը տակալին կը շարունակէ ուրանալ զարգացումները եւ կը յամենայ կարծել թէ ամէն ինչ կրնայ մոյն վիճակին դառնալ:

Ապագայ դրութիւնը, իմ անձնական կարծիքով, վատ չի կրնար ըլլալ հայերուն համար: Նախ պէտք է ըսել, որ հայերը այնքան աննշան փոքրամասնութիւն են 23 միլիոն հասնող բնակչութեան մը համար, որ իրենց դէմ կանխամտածած հաւաքական վնաս կարելի չէ ակնկալել: Անոնք տակալին կը վայելեն ճարտար քաղաքացիի համբաւ, բայց անշուշտ բարոյական առումով արժէզրկած պիտի ըլլան եթէ չկարենան, թէկուզ ուշացած, համասուրիական ժողովրդավարական տեսլականին հետ առնչիլ: Կը խորհիմ թէ սուրիահայության մեծ մասը պիտի շարունակէ ապրիլ իր կեանքը սովորականին նման, քա-

նի որ ապագայ Սուրիան պերճանքը պիտի չունենայ անցեալի սխալները կրկնելու, իսկ երկրի տնտեսական յառաջադիմութիւնը եւ զարգացումը կարելոր բնագաւառներ են, ուր հայերու ներդրումը արժէք կրնայ ներկայացնել:

Տարիներու ընթացքին սուրիահայ գաղութին մէջ ձեւաւորեցաւ այնպիսի ղեկավար խաւ մը որ, օսմանեան օրերէն ժառանգած եւ անկախ Սուրիոյ մէջ պաշտօնապէս ամրագրած իրաւունքներով օժտուած, համատարած վարեց գաղութին գործերը՝ զարկ տալով մշակութային, ընկերային, կրօնական եւ շինարարական աշխատանքներուն: Հայախօս գաղութ ըլլալը դարձաւ կարելորագոյն դրամագլուխ: Բայց փաստը կը մնայ այն, որ գաղութի ներքին կառոյցները կը տառապին այդ խաւի տասնամեակներու տիրապետութենէն: Գոնէ մարդուժի առումով, յստակ է, թէ մեծ թիւով արհեստավարժ եւ մասնագէտ

մարդիկ հեռու մնացած են ազգային հասարակական կեանքէն՝ սոյն վերնախաւին մենատիրական ախորժակներուն պատճառով:

Հայ ղեկավարութիւնը կրնար անշուշտ աւելի հաւասարակշռւած մօտենալ Սուրիոյ մէջ ծաւալող նորագոյն զարգացումներուն նկատմամբ, մանաւանդ որ կայ նախկին փորձ մը, երբ Սուրիոյ եւ

Թուրքիոյ չափազանց մօտիկութիւնը սուրիահայերը մղած էր զուսպ ըլլալ հայ դատի հետապնդումի եղանակներուն նկատմամբ: Ղեկավարութիւնը կրնար մոյն խոհեմութիւնը դրսեւորել նաեւ այսօր եւ չէզոքութիւն պահպանել: Այսքան տարի իր մասնակցութիւնը չունենալով սուրիական քաղաքական կեանքին մէջ, կրնար տարի մը եւս մոյն աննկատ կեցածքը շարունակել: Այս, այնպիսի ժամանակ, երբ սուրիական ընդդիմութիւնը, հակառակ հազարաւոր զոհերուն, գինեալ լուծումի տարբերակէն հեռու մնալու անընդհատ հաւաստիքներ կու տար:

Հայութեան քաղաքական կեցածքին մէջ կարելոր դեր ունեցած է Լիբանանի հայութեան մեծամասնութեան քաղաքական դիրքորոշումը սուրիական ներկայ վարչակարգին կողքին: Ասոր վրայ կարելի է աւելցնել նաեւ հայերու աւանդական արդարացի անվստահութիւնը Թուրքիոյ կա-

ռավարութեան նկատմամբ, կառավարութիւն, որ օրըստօրէ կը դիրքորոշւի սուրիացի ընդդիմադիր հաւաքականութեան կողքին:

Որպէս հետեւանք, հայութեան մօտ ստեղծած է երկրի մեծամասնութիւնը կազմող բնակչութեան նկատմամբ անվստահութեան մթնոլորտ, մոյն այդ բնակչութեան, որ հարիւր տարիներ առաջ ընդունած էր հայերը Ցեղասպանութեան ժամանակ եւ որու հետ հայերը տասնամեակներու գոյակցութեան եւ տնտեսական գործակցութեան փորձ կուտակած էին:

Սուրիահայութիւնը շարունակական արտագաղթի վիճակ մը կ'ապրի վերջին յիսուն տարիներուն, որու հետեւանքով գաղութին թաքսանակը հասած է վաթսուն հազարի սահմանները, իսկ հայախօսութեան տոկոսը օրըստօրէ կը պակսի: Արտագաղթը ընդունած երեւոյթ դարձած է սուրիահայ ընտանիքներուն համար, որոնք ունին ազգականներ շատ մը երկրներու մէջ: Չմէ խորհիր, որ արտագաղթը կտրականապէս պիտի աճի յաջորդող տարիներուն: Արեւմուտքի երկրները կրնան անշուշտ այդ հոսանքը աշխուժացնել շնորհելով մուտքի եւ ապրելու արտօնագրեր: Եթէ իրավիճակը փոխուի, առաջին հերթին սուրիահայը պիտի ուզէ Պէյրութ փոխադրուիլ, անկէ ետք այլ երկիր անցնելու հեռանկարով:

Անհատական մակարդակի վրայ սուրիահայը Հայաստան հաստատուելու հեռանկար չի հետապնդեր, իսկ հաւաքական մակարդակի վրայ այդպիսի աշխատանք տանող մարմին չկայ արդէն: Սուրիահայերուն համար յայտնի է թէ Հայաստանի կառավարութիւնը ի զօրու չէ ընդունելու եւ տեղաու-

րելու հայ զանգւածները: Միայն ֆիզիկական անմիջական վտանգի մը պարագային սուրիահայը պիտի փորձէ Հայաստան տեղափոխուիլ, անկէ առաջ սակայն նախապատուութիւնը տալով Լիբանանին: Ամէն պարագայի Հայաստան (դժբախտաբար) կրնայ ծառայել որպէս հանգրուան ֆիզիկական վտանգի սպառումէն ետք այլ տեղ գաղթելու:

Հայաստան Միջին Արեւելքի հայութեան կրնայ օգտակար դառնալ նախ եւ առաջ ինքնավստահ եւ հեռանկարային քաղաքականութիւն վարելով շրջանէն ներս: Կրնայ օգնել ժամանակակից խնդիրներուն նպաստաւոր լուծումներ առաջադրելով:

Երկարժամկէտ՝ Հայաստան կրնայ շրջանի հայութեան օգտակար դառնալ երբ տնտեսապէս եւ քաղաքականօրէն ունենայ բաւականաչափ լծակներ: Դժբախտաբար, ներկայ վիճակը յոյս չի ներշնչեր նման կտրուկ փոփոխութեան մը հաշտոյն:

Մինչեւ որ Հայաստան նաճէ այդպիսի կարգավիճակ, Միջին Արեւելքի հայերը անցած պիտի ըլլան պատմութեան գիրկը կամ այնքան պիտի համակերպած ըլլան իրենց մոր կամ վերածաղկած միջավայրերուն, որ այլեւս Հայաստան պիտի անոնց համար ունենայ խիստ վերացական արժէք:

ԱՆՔՐԷՂ ԵՍԴՈՒԲԱՐԷՆ ՇԱՀԵԼ Է «ՍԿՈՒՂ» ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ՄՐՅԱՆԱԿԸ

Ֆրանսիա, Լիլ, «Սկուպ» լուսանկարչական փառատոն: Ալֆրեդ Եաղուբզադէի «Լիբիայի յեղափոխութիւնը» լուսանկարների շարանը շահել է փառատոնի 26-րդ շրջանի (1-11 Դեկտեմբեր 2011) լրատվական բաժնի առաջին մրցանակը: Եաղուբզադէն այս հարցին, թէ իր կարծիքով ինչու են իր լուսանկարները շահել այս մրցանակը, պատասխանում է. «Գուցէ այն պատճառով, որ իմ գործը միւսներից աւելի համակողմանի եւ ամբողջական է եղել: Ես լուսանկարել եմ Լիբիայի ժողովրդական ցույցերը, զոհերին, ու նաեւ ՆԱՏՕ-ի ուժերի միջոցով սպանւած Գադաֆիի զինուորներին, որոնց պատկերները քիչ արձագանք է ունեցել արեւմտեան

մանուլում»: Եաղուբզադեն լուսանկարել է նաեւ Եգիպտոսի դէպքերը: Նրա վերջին գործը Եգիպտոսի՝ երկրորդ յեղափոխութիւն կոչւած, Նոյեմբերի 21-22-ի ընտրութիւնների լուսանկարումն էր: Եգիպտոսում նա զինուորների միջոցով խոշտանգման է ենթարկւել եւ հրազենային վնասուածք ստացել:

Ալֆրէդ Եաղուբզադեն ծնւել է 1958 թականին, Թեհրանում: Հայրը հայ, իսկ մայրը ասորի էր: Նա լուսանկարչութիւնը սովորել է փորձառութեամբ: Սկսել է լուսանկարել Իրանի իսլամական յեղափոխութեան օրերին՝ արձանագրելով պատմական այդ իրադարձութիւնները: Իրան-Իրաք պատերազմից լուսանկարել է «Ասոշիէթըդ Փրես»-ի եւ «Սիգմա» լուսանկարչական գործակալութեան համար: Հրատարակել է լուսանկարների երկու հաւաքածու՝ «Իրան-Իրաք

պատերազմը» եւ «Պատերազմի դէմքերը» խորագրով: Նա լուսանկարել է քրիստոնէական ծեսերը 24 երկրներում եւ դրանք հրատարակել է «Քրիստոնէութիւնը աշխարհում» անունով գրքում:

Եգիպտացի ցուցարարները խնամում են Եաղուբզադէին, որը ցոյցերը լուսնկարելիս վիրատուել է Եգիպտացի զինուորների միջոցով

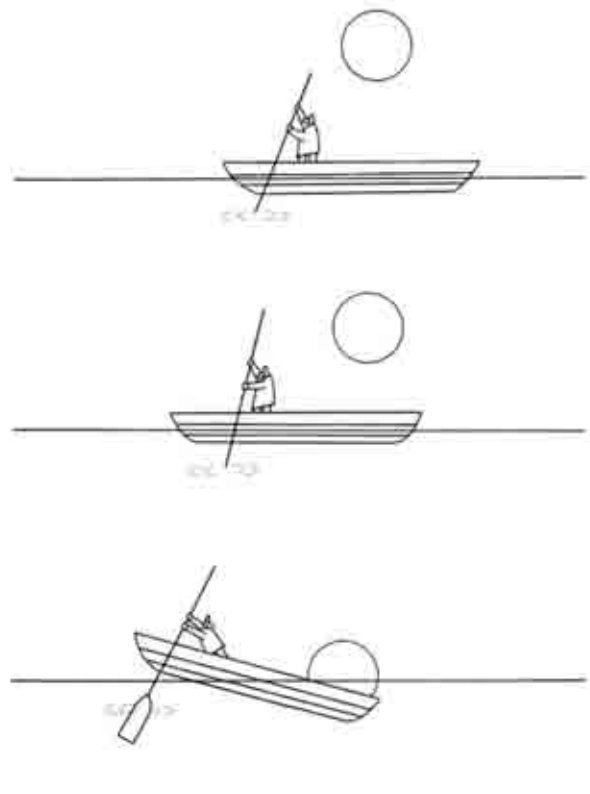
ՓՈՂՈՑԱՅԻՆ ԱՐԻԵՍ

Փողացային արևեստի նպատակն է արևեստը քաղաքային միջավայրը ներմուծել եւ այն միաձուլել այդ միջավայրի հետ: Փողոցային արևեստի գործերը աչքի են ընկնում հնարամտությամբ, նրբանկատությամբ եւ անակնկալներով: Դա միաժամանակ զանազանում է որմնագրութիւնից կամ Գրաֆիտիից՝ թէ՛ նիւթերի եւ թէ՛ միջոցների եւ տեխնիկաների ընտրութեան առումով. դա աւելի լայն է ու բազմազան: Այս էջերում տպագրւած նմուշներից ընթերցողը կարող է գաղափար կազմել փողոցային արևեստի տեսակների եւ մշակութային իւրայատկութիւնների մասին:

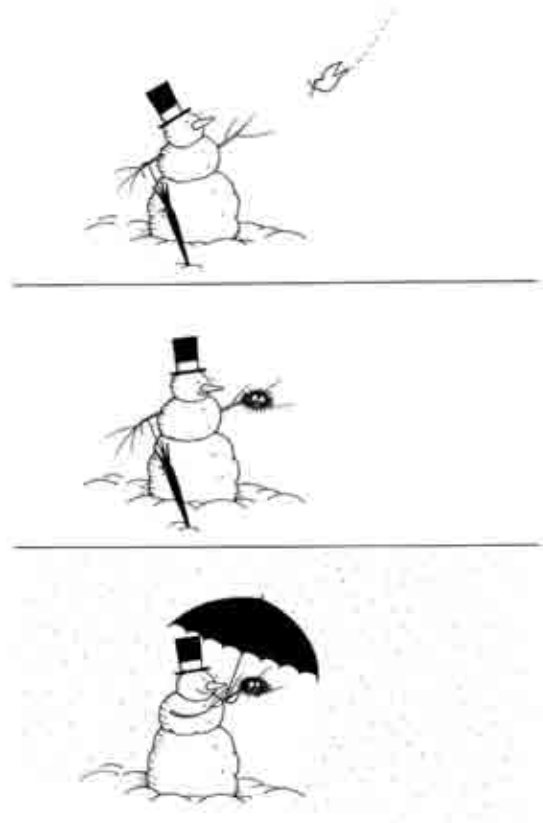
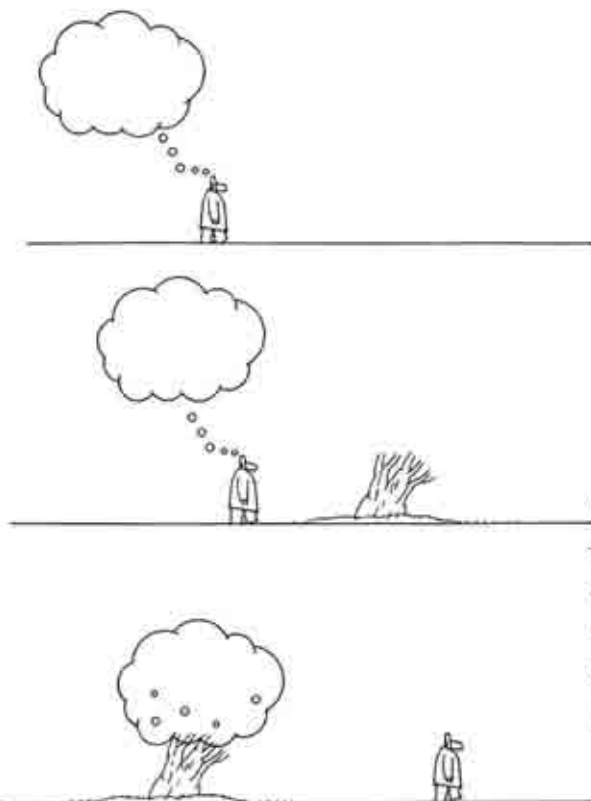

Ք Ա Մ Բ Ի Չ Դ Ե Ր Ա Մ Բ Ա Խ Շ

2011-Ի ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ԻՐԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Տարավերջը միշտ էլ յարմար առիթ է վերլիշելու անցեալ տարւայ ընթացքում տեղի ունեցած իրադարձութիւնները: Այս տարի էլ միւս տարիների պէս տեղի ունեցան բազմաթիւ մարզական իրադարձութիւններ, որոնցից ամենակարեւորները հատենալն էին.

Ասիայի Ֆուտբոլի Գաւաթ

2011 թւականի Յունւարի 7-ից մինչեւ 29-ը Կատարում, կայացաւ Ասիայի տղամարդկանց ֆուտբոլի գաւաթը: Մրցութիւններին շատ բարձր սպասելիքներով նաեւ մասնակցել էր Իրանի ազգային հաւաքականը, սակայն, ցաւօք սրտի, նրանք չկարողացան իրենց, այնպէս որ պէտք էր, դրսեւորել եւ քառորդ եզրափակիչ փուլում պարտուեցին Զարաւային Կորէայից: Մրցութիւնների ընթացքում ակնյայտ էր ճապոնիայի եւ Զարաւային Կորէայի ֆուտբոլի բարձր մակարդակը: Այս տարւայ մրցութիւնների եզրափակիչում ճապոնիան, յաղթելով Աւստրալիային, դարձաւ մրցութիւնների

ախտյեան:

Ալփայինի Դահուկավարութիւն

Փետրւար ամիսը յայտնի է որպէս դահուկավարութեան մրցութիւնների ամիս: Այս տարի Փետրւարի

7-ից մինչև 20-ը տեղի ունեցան Ալփայինի մրցութիւնները: Ընդհանրութեան մէջ աստրիացի դահուկավարները հաւաքելով 4 ոսկէ, 3 արծաթէ եւ 1 բրոնզէ մեդալներ, գրաւեցին առաջին տեղը:

Եւրոպայի Ընթշամարտի Առաջնութիւն

Մարտի 29-ից մինչև Ապրիլի 3-ը Գերմանիայի Դորտմոնդ քաղաքում ընթանում էր Եւրոպայի ընթշամարտի առաջնութեան մրցութիւնները, որին Հայաստանի ընթշամարտի ազգային հաւաքականը ազատ ոճում անյաջող հանդիսացաւ: Նրանց միայն յաջողեց ձեռք բերել ընդամենը 1 արծաթէ մեդալ եւ 12-րդ տեղում կանգնել: Աղբրեջանը հաւաքելով 5 ոսկէ եւ 4 բրոնզէ մեդալներ դարձաւ մրցութիւնների ախոյեան: Սակայն յունահռոմէական ոճում Հայաստանի հաւաքականին յաջողեց, ձեռք բերելով 1 ոսկէ, 1 արծաթէ եւ 2 բրոնզէ մեդալներ, գրաւել 2-րդ տեղը:

Տեկուանդոյի Միջազգային Մրցութիւններ

Տեկուանդոն կորէական մարտական մարզածէ է, որն այսօր համարւում է ամենասիրած եւ ամենատարածած մարտական

մարզածէներից մէկը: Իրանի ազգային հաւաքականը միշտ էլ փայլուն արդիւնքներ է արձանագրել այս մարզաճիւղում: Այս տարւայ մրցութիւններին էլ Իրանի տեկուանդոստներին յաջողեց Հարաւային Կորէայից յետոյ գրաւել 2-րդ տեղը: Յիշեցնենք, որ այս տարւայ մրցութիւնները կա-

րը Հարաւային Ամերիկայի երկրների ֆուտբոլային ամենակարեւոր մրցաշարն է: Իսկ Արգենտինայի, Բրազիլիայի եւ Ուրուգուայի ազգային հաւաքականների ներկայութիւնը այս մրցութիւններն անելի է գեղեցկացնում: Այս տարւայ Արգենտինայում կայացող մրցութիւններին Ուրուգուայի ազգային հաւաքականին յաջողեց գրաւել առաջին տեղը: Մինչ հիմա Արգենտինայի եւ Ուրուգուայի ազգային հաւաքականներին յաջողել է 15 անգամ դառնալ այս մրցութիւնների ախոյեան:

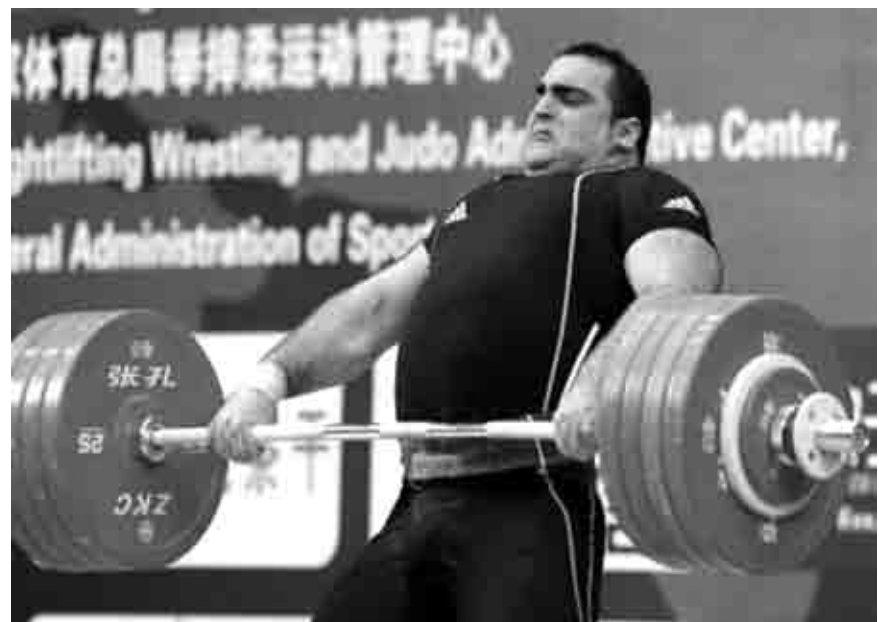
Աշխարհի Ծանրամարտի Առաջնութիւն

Ֆրանսիայի մայրաքաղաք Փարիզում, այս տարի կայացաւ ծանրամարտի միջազգային մրցութիւնները, որում ի վերջոյ իրականացաւ մարզասէր իրանցիների երկար սպասած երազանքը, քանի որ գերծանր քաշային կարգում իրանցի Բեհդադ Սալիմիին յաջողեց տեղաշարժել աշխարհի ռեկորդը:

յանում էր հենց ինքը Հարաւային Կորէայի Գունգաջու քաղաքում, Մայիսի 1-ից մինչև 6-ը:

Կոպա Ամերիկա

Կոպա Ամերիկայի մրցութիւններ

6	2	8			9			
1		9		5	6			4
5			8	7	2			1
9			5	1		4	6	7
8		7					3	
	6			2		9		
		4	9		7	1		3
			2		1	7		9
	9	1				2	8	

	7	6	9	3				
			1		8	4		
3				2	6			
	4	5		8		1	3	
	1		5	6	7		9	
2			3	1			5	8
	6	8			2			5
7		4				9	8	2
	2				3	7	1	

6				1				
						8		7
	4				2			
		2				5		
	7		9		6			8
9				5				4
	2				8		6	
1		3		2		9		
			7					4

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	ո	լ	ն	է	ի	ց	մ	ե	ծ	ա	դ	մ	ու	կ	
2	ս	ի	ր	ա	լ	ի	ր		ա	ն	ա	ր	ժ	ա	ն
3	կ	ն	ա	փ		ս	ր	ա	խ	ո	ց		ա	ր	ա
4	ե	ա	ն		ե	տ	ի	կ	ե	տ		ա	ս	տ	դ
5	դ	ր		ա	լ	ե	կ	ա	լ		ի	ու	պ		դ
6	ա		ծ	մ	ե	ռ		դ		պ	ա	լ	ա	տ	
7	ր	ե		ա	կ	ն	դ	ե	լ		ր		ո	ու	ս
8		պ	ա	լ	տ		ա	մ	ա	ն	ա	կ		Ֆ	ա
9	ս	ի	ք	ի	ր		ս	ի	զ	ո	ւ	ի	տ		թ
10	ի	ս	կ		ա	ճ		կ	ու	ր	ա	տ	ո	ր	
11	ս		տ	ա	կ	ա	շ	ո	ր		լ	ա	ր	ու	մ
12	ա	ս	ր		ա	ն	ու	ս		ս	ի	ն	ու	ս	
13	մ	ի	ա	լ	ն		մ		ի	ա	ն	ց		մ	ու
14		ն	կ	ա		դ	ի	մ	ա	կ		ու	լ		ն
15		ա	տ	ր	ճ	ա	ն	ա	կ		խ	մ	ի	լ	ք

Սու-Ղո-Քու

1-9 թվերը տեղադրել հորիզոնական եւ ուղղահայեաց սիւնեակներում այնպէս, որ ոչ մի թիւ չկրկնւի ոչ սիւնեակներում եւ ոչ էլ 3x3 տնակներում

Անցեալ համարի
պատմախառն

«Յոյս» երկշաբաթաբեր թըր ՎաճառուՄ է

«Փիթգա Լամաջու»

Ճիաբան Նարմկ - Միճան ۸۵

Թլֆն: ۷۷۸۴۳۵۳۹

«Յոյս» երկշաբաթաբեր թըր ՎաճառուՄ է

«Շիրմարդի» Կրպակ

Նարմկ - Անթէհայ Շիրմրճ Ենոբի

Թլֆն: ۰۹۱۲-۱۸۳۶۲۱۸

«Յոյս» երկշաբաթաբեր թըր ՎաճառուՄ է

«Արամ» ՎաճառաւոՄ

Ճիաբան ԳաՄ ՄԳա ֆրահանի - Գաին Եր ազ Միճան Շագ - Գլակ ۶۴

Թլֆն: ۸۸۳۰۳۴۷۸

«Յոյս» երկշաբաթաբեր թըր ՎաճառուՄ է

«ՓԱՍԱՐԳԱԴ» Շահր քէթաք

Եթար, Եաճ ազ Տէրորճի - Գլակ ۱۱۳

Տէր ԿԵաբ Գասար Գաճ

Թլֆն: ۷۷۶۳۱۵۱۶

Art system

Arthur , Alen , Alex

ԳճաՄաՄ ՄաՃինէհայ աճարի

ՏՍ Գ ԵճՄիր ԳաճԳրէհայ Լիզրի ՅոհրաֆաՃաՄ HP Գ Տորնի EPSON

Թլֆն: ۸۸۳۲۱۴۳۶-۷ Գ ۸۸۳۱۵۳۴۳-۴

ֆԿՏ: ۸۸۸۳۳۰۰۰

ԱճրՏ: Եհրան, Ճիաբան ԵիրանՏէր Ենոբի, Գաին Երազ Ճիաբան ՏՄիէ,

Տարէ ۷, ԳլիԿէ ՏոՄ, աաճ ۵

دیاسپورای واحدی وجود ندارد
ساختار جوامع دیاسپورای ارمنی
اصل مشارکت داوطلبانه
ویژگی‌های سازمان‌های تازه بنیاد دیاسپورا

مخاطرات دموکراتیزه کردن تشکیلات دیاسپورای ارمنی

ما و تلویزیون های مان

صاحب امتیاز و مدیر مسؤول:
لئون آهارونیان

دبیر تحریریه: روبرت صافاریان

شورای نویسندگان:

کارمن آذریان

لیا خاچکیان

گارون سرکیسیان

آرمینه ملیک ایسرائلیان

مدیر هنری: لیا خاچکیان

ویراستار بخش فارسی: نسیم نجفی

وب سایت: کاجیک صافاریان

ورزش: آرمان در استپانیان

اشتراک: کاترین یعقوبی

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، بین
ولی عصر و فلسطین، شماره ۱۰۴۸

تلفن: ۶۶۴۹۵۱۸۰

۶۶۴۹۲۶۹۳

تله-فاکس: ۶۶۴۹۵۲۰۸

نشانی وبسایت:

www.hooys.com

وبسایت فارسی:

http://farsi.hooys.com

پست الکترونیکی:

hooys@inbox.com

در این شماره

- ۲ در صفحات ارمنی این شماره
۳ سفر رئیس جمهور احمدی نژاد به ارمنستان
تورج خسروی
- ۴ مخاطرات دموکراتیزه کردن تشکیلات دیاسپورای ارمنی
جیوان طیبیان
ترجمه: روبرت صافاریان
درباره نویسنده
- ۵ دیاسپورای واحدی وجود ندارد / ساختار جوامع دیاسپورای ارمنی
۶ اصل مشارکت داوطلبانه
۷ اصلاحات: ویژگی های سازمان های تازه بنیاد دیاسپورا
۸ میراث توتالیتریسم (تمامیت طلبی)
۱۰ درباره ترجمه چند واژه (دیاسپورا، جامعه، وضعیت دولت بودن، میلت)
- ۱۲ جنبه های فرهنگی بازگشت ارمنه ایران به جمهوری ارمنستان (بخش دوم)
روزانا تساتوریان / ساتتیک مگردچیان

بخش ارمنی

- ۲ اطلاعیه خلیفه گری ارمنه اصفهان درباره استرداد اموال دزدیده شده موزه وانک
۳ کرسی زبان و ادبیات ارمنی دانشگاه آزاد در آستانه تعطیلی
کارمن آذریان
۴ تصویب قانون جرم قلمداد شدن انکار نسل کشی ارمنه در مجلس ملی فرانسه: چند دیدگاه
۶ صحنه سیاست ارمنستان در سال ۲۰۱۱
گیانه آبراهامیان

ما و تلویزیون های مان

- ۸ سریال های ارمنی و زندگی امروز
کولیا در هوانسیان
- ۹ برنامه های تلویزیونی ارمنی از نگاه ارمنه دیاسپورا
کارمن آذریان
- ۱۳ آبرسانی، اهدای زندگی
کولیا در هوانسیان

- ۱۵ آینده ارمنه خاورمیانه در پرتو تحولات سوریه
هراچ کالساهاکیان
- ۱۸ آلفرد یعقوب زاده برنده جایزه عکاسی اسکوپ
۲۰ هنر خیابانی
۲۳ کاریکاتورهای کامبیز درمبخش
۲۴ ورزش
آرمان در استپانیان
- ۲۶ سرگرمی

اما فارغ از واکنش دیپلماتیک ترکیه، کسانی نیز از این منظر که تصویب چنین قوانینی آزادی بیان را محدود می‌کند به انتقاد از آن پرداختند. آرا پایمان، بنیانگذار و رئیس موسسه تحقیقاتی مودوس ویونیدی که در زمینه حقوق بین‌الملل صاحب نظر است در پاسخ به این انتقادات می‌نویسد:

... در رابطه با مذاکرات اخیر مجلس ملی فرانسه، برخی‌ها، و حتی برخی از ارامنه، نوشته‌اند و می‌نویسند که جرم قلمداد کردن انکار علنی نسل‌کشی کار اشتباهی است، چون آزادی بیان و حق داشتن عقیده مستقل را محدود می‌کند. من نمی‌دانم از کی دفاع از عمل مجرمانه به «آزادی بیان» یا «عقیده مستقل داشتن» نام گرفت؟ برای نمونه به کانادا بروید و به طور علنی «اظهار عقیده کنید» که مثلاً سیاهپوست‌ها یا ارمنی‌ها تتیل یا شلخته هستند. می‌دانید یا شما چه می‌کنند؟ به جرم سخن نفرت‌آمیز (hate speech) شما را به زندان می‌اندازند یا به گونه‌ای دیگری مجازات می‌کنند. یا در آلمان بگویید که هیتلر برای کشتار یهودیان دلائل خودش را داشت. لازم نیست هولوکاست را انکار کنید، کافی است برای کشتار یهودیان قائل به وجود دلائلی شوید. احتمالاً عواقب این کار را بهتر از من می‌دانید. در این موارد حق آزادی بیان کجا رفت؟ یا شاید فکر می‌کنید ما ارامنه از آلمانی‌ها و کانادایی‌ها دمکرات‌تریم؟

برخی‌ها نیز معتقدند که تصویب این قانون باعث پیدایش موجی از مخالفت با ارامنه در ترکیه می‌شود. روبرت کوپتاش، سردبیر روزنامه ارمنی آگوس ترکیه (این همان روزنامه‌ای است که سردبیرش هراند دینک چند سال پیش به دست ملی‌گرایان افراطی ترک کشته شد) در مصاحبه‌ای با یورونیوز گفته است که این مصوبه می‌تواند عواقبی برخلاف نیت طرح‌کنندگان آن داشته باشد. به گفته او بعد از تصویب این قانون در ترکیه موجی از هیستری ضدارمنی و ضدترک یکی بعد از دیگری به وجود آمده است. به گمان او در این شرایط دیالوگ سیاسی داخل ترکیه دشوارتر می‌شود. به زعم او این مصوبه بهانه‌ای به دست ملی‌گراها و کسانی که منکر گذشته هستند می‌دهد. اگر فرانسه با این عمل به نوعی آزادی سخن را محدود می‌کند، در ترکیه هم راحت‌تر می‌تواند اقدامات مشابهی را توجیه کند.

آذریان تصویری کلی از سریال‌ها و برنامه‌های خبری و طنز کانال‌های تلویزیونی ارمنستان ارائه می‌کند و ک. در هوانسیان در مقاله‌ای دیگر به بررسی برخی آگهی‌های تلویزیونی می‌پردازد و به تفاوت آگهی‌هایی که برای ارمنستان و برای دیاسپورا پخش می‌شوند اشاره می‌کند.

پارلمان فرانسه انکار نسل‌کشی ارامنه را جرم می‌داند آیا این مصوبه با آزادی بیان مغایرت دارد؟

روز ۲۲ دسامبر ۲۰۱۱ مجلس فرانسه قانونی را تصویب کرد که به موجب آن انکار علنی نسل‌کشی ارامنه جرم تلقی می‌شود و مجرم به جریمه نقدی و زندان محکوم می‌شود. قرار است این قانون در همین ماه در مجلس سنا نیز به بحث گذاشته شود و در صورت تصویب در آن جا به شکل قانون رسمی در خواهد آمد.

همان طور که انتظار می‌رفت، تصویب این قانون خشم حکومت ترکیه را برانگیخت. آن‌ها سفیر خود را از فرانسه فرا خواندند و مدعی شدند که این نوع قوانین در آستانه انتخابات برای کسب رای ارامنه فرانسه انجام می‌گیرد. در خود فرانسه نیز فرانسویان ترک تبار به تظاهرات اعتراض به پارلمان کشور پرداختند.

ما و تلویزیون‌های ارمنی

تاثیر اجتماعی همه جانبه تلویزیون‌های ارمنی همیشه مورد بحث محفل‌های خانوادگی و مطبوعات ارمنی بوده است. اظهار نظر درباره برنامه‌های تلویزیونی ارمنی عموماً منفی است. ارامنه دیاسپورا معمولاً این برنامه‌ها را بیش از اندازه آلوده به لودگی و سخیف می‌دانند. بخصوص سریال‌های ارمنی و سریال‌های آمریکای لاتینی که از این تلویزیون‌ها پخش می‌شود مورد انتقاد مطبوعات ارمنی هستند. موضوع برخی از این سریال‌ها (مانند سریال‌های مشابه در همه دنیا) زندگی غالباً خیالی مافیای ارمنی است که به نظر ارامنه دیاسپورانشین شایسته فرهنگ ارمنی نیست و می‌تواند برای بچه‌های ارمنی بدآموزی داشته باشد (هرچند همین نوع سریال‌های به زبان‌های دیگر و از کانال‌های دیگر زیاد حساسیت آن‌ها را بر نمی‌انگیزد). پرونده اصلی این شماره هوئیس به سه مقاله درباره تلویزیون‌های ارمنی اختصاص داده شده است.

کولیا در هوانسیان در مقاله کوتاهی به طرح یک پرسش اساسی می‌پردازد و آن این است که با وجود همه انتقاداتی که به سریال‌های ارمنی می‌شود، آن‌ها پربیننده‌ترین برنامه‌های تلویزیونی هستند و صرفاً تقبیح آن‌ها راه به جایی نمی‌برد. باید بررسی کرد و دلایل محبوبیت آن‌ها را در میان مردم یافت. کار من

سفر رئیس جمهور محمود احمدی نژاد به ارمنستان تورج خسروی

طریق مذاکرات و مجاری دیپلماتیک تاکید کردند. در این بیانیه احمدی نژاد و سارکسیان آمادگی دو کشور خود را برای همکاری دو جانبه پیرامون مبارزه علیه تروریسم بین المللی و جنایت سازمان یافته اعلام و همچنین خواستار پی گیری توافقات دهمین اجلاس کمیسیون مشترک ایران و ارمنستان و سایر اسناد امضا شده میان دو کشور طی سال های گذشته شدند.

از دیگر موارد مطرح شده در بیانیه مشترک توسعه حجم مبادلات تجاری دو کشور، توسعه زیرساخت ها و ارتقا سطح همکاری متقابل در عرصه های اقتصاد، انرژی، حمل و نقل، ارتباطات، صنعتی و سرمایه گذاری بوده است.

رؤسای جمهور دو کشور در این بیانیه تعمیق همکاری همه جانبه منطقه ای و تلاش برای حل مناقشات موجود را مهم و موثر دانسته و بر ضرورت حل مناقشه قره باغ از طریق مسالمت آمیز و بر اساس اصول و معیارهای حقوق بین المللی تاکید کردند.

در این سفر رئیس جمهوری ایران علاوه بر همتای ارمنستانی خود با تیگران سارکسیان، نخست وزیر و ساموئل نیکویان، رئیس مجلس ارمنستان، نیز بطور جداگانه دیدار و درباره مسایل دو جانبه گفت و گو کرد.

۶. قرارداد ساخت نیروگاه برقایی مفری بر مبنای ساخت، مدیریت، بهره برداری و انتقال. رؤسای دو کشور علاوه بر امضای شش سند مشترک همکاری اظهار تمایل کردند که در جهت تسریع در افزایش روابط تجاری و اقتصادی دو طرف اقداماتی اتخاذ شود و همچنین فهرست مشترکی از کالاها برای مبادله تهیه شود تا با کمترین میزان تعرفه، میان دو کشور مبادله شوند.

لازم به ذکر است که حجم مبادلات تجاری کنونی ایران و ارمنستان که حدود ۳۰۰ میلیون دلار است مورد رضایت مقامات دو کشور نبوده و با توجه به ظرفیت ها و امکانات ایران و ارمنستان سعی دارند تا حجم مبادلات تجاری میان دو کشور به مرز ۱ میلیارد دلار در سال برسد. زیرا ترکیه با وجود اینکه مرز زمینی اش با ارمنستان بسته است تقریباً همین میزان حجم مبادلات تجاری با ارمنستان دارد و در میان شرکای تجاری ارمنستان بعد از ایران جای دارد.

رؤسای جمهور دو کشور همچنین بعد از دیدار خصوصی شان بیانیه مشترکی را صادر و بر ضرورت صلح، برقراری ثبات و امنیت پایدار در منطقه و همچنین عدم گسترش سلاح های کشتار جمعی تاکید و پای بندی خود را نسبت به معاهده «عدم اشاعه سلاح هسته ای» اعلام کردند. آنان همچنین بر حقوق همه کشورها از جمله جمهوری اسلامی ایران و ارمنستان برای استفاده صلح آمیز از انرژی هسته ای و حل و فصل برنامه های هسته ای ایران از

رئیس جمهور ایران به دعوت رسمی سرژ سرکسیان، رئیس جمهور ارمنستان، و در پاسخ به سفر وی در نوروز سال جاری به ایران و برای تعمیق و گسترش روابط تهران - ایروان در ۲ دی ماه سال جاری به ارمنستان سفر کرد.

در این سفر یک روزه علی اکبر صالحی، وزیر امور خارجه، مجید نامجو، وزیر نیرو، عبدالرضا شیخ الاسلامی، وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی، محمد جواد محمدی زاده، رئیس سازمان محیط زیست و مجتبی ثمره هاشمی هیأت همراه محمود احمدی نژاد بودند.

دستاوردهای سفر رئیس جمهور ایران امضای ۱ موافقت نامه و ۵ یادداشت تفاهم نامه متقابل میان ایران و ارمنستان بوده است که به ترتیب عبارتند از:

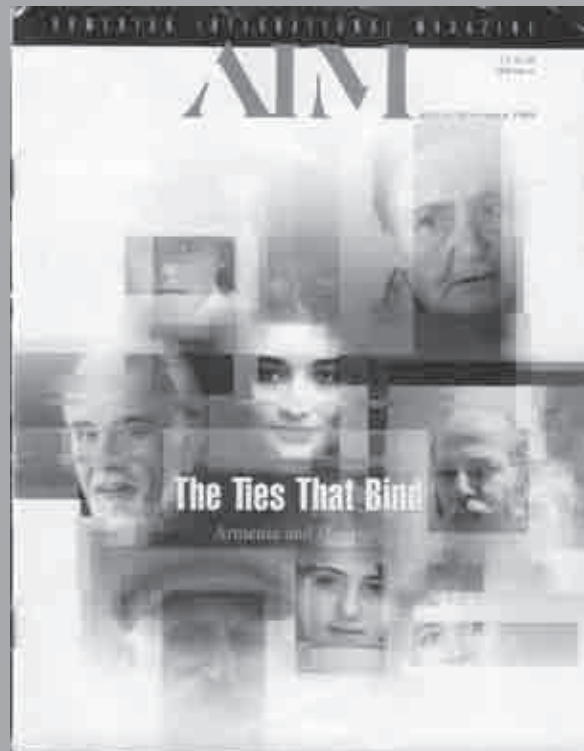
۱. پروتکل الحاقی موافقت نامه «راه اندازی نیروگاه برقایی بر روی رود ارس» که در ۱۹ مارس ۲۰۰۷ به امضا رسیده است.
۲. در اختیار گذاشتن تجارت پیشرفت از سوی جمهوری اسلامی ایران به ارمنستان.
۳. همکاری مشترک در زمینه مسایل اجتماعی و کاری.
۴. همکاری متقابل زیست محیطی میان سازمان محیط زیست ایران و وزارت محیط زیست ارمنستان به مدت دو سال.
۵. همکاری مشترک میان موسسه ملی استاندارد ایران و موسسه ملی استاندارد ارمنستان.

مقاله‌ای ارزشمند درباره‌ی ساختارهای تشکیلاتی دیاسپورای ارمنی

چندی پیش در حال ورق زدن شماره‌های قدیمی مجله انگلیسی‌زبان AIM به این مقاله برخوردم. موضوع مقاله درست همان چیزی بود که مدت‌هاست ذهنم را به خود مشغول داشته و آن ساختارهای تشکیلاتی جوامع ارمنی دیاسپورا و تفاوت‌های آن‌ها با یکدیگر است. نویسنده مقاله، جیوان طیبیان، که نامش را تا آن موقع نشنیده بودم، به عنوان پژوهشگری که در غرب زندگی کرده و درس سیاست، روابط بین‌الملل و جامعه‌شناسی سیاسی آموخته، با دیدی باز و بینشی مبتنی بر اصالت فرد، به ساختارهای جوامع دیاسپورایی

ارمنی می‌نگرد و آنچه را که ما عادت کرده‌ایم بدیهی تلقی کنیم، چون امری تاریخی، واقعیتی که ناشی از شرایط شکل‌گیری و رشد قوم‌پراکندگی ارمنه است، مورد نظر قرار می‌دهد. طبیعی است که او به همه پرسش‌ها درباره ساختارهای تشکیلاتی دیاسپورا پاسخ نمی‌دهد. هم‌او صرف این می‌شود که کهنه‌گی این ساختارها را بنمایاند، ضرورت اصلاح آن‌ها را گوشزد کند و راه‌های اصلاح را نشان دهد. نگاه نویسنده نگاهی تئوریک است، اما از آن جا که مقاله برای یک مجله نوشته شده است، از تکرارها و نایکدستی در سیاق نگارش، بری نیست. امیدوارم ترجمه این مقاله بتواند خلأ منابع نو درباره‌ی شرایط زندگی در دیاسپورا را اندکی پر کند.

ر. ص.

درباره نویسنده جیوان طیبیان (۱۹۳۷-۲۰۰۹)

و از سال ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۶ به عنوان سفیر جمهوری ارمنستان در اتریش، جمهوری چک، مجارستان و اسلوواکیا خدمت کرد.

این دیپلمات و اندیشمند اجتماعی مجرب، در هیأت امنای سازمان‌های گوناگونی چون کنفرانس دیز/ین/آسپن، انستیتوی فیلم و تلویزیون *ساندانس* عضویت داشت. به انگلیسی، فرانسه، ارمنی و چند زبان دیگر، از جمله عربی، سخن می‌گفت. جیوان طیبیان از دوران کالج در آمریکا زندگی می‌کرد و شهروند آن کشور بود. در دوران مأموریت سیاسی خود در وین مقیم شد، جایی که با همسر کره‌ای‌اش که نوازنده پیانوی کلاسیک بود زندگی می‌کرد.

جیوان طیبیان در سال ۱۹۳۷ در بیروت به دنیا آمد و در سال ۱۹۵۹ از دانشگاه آمریکایی بیروت در رشته سیاست فارغ‌التحصیل شد و سپس در دانشگاه پرینستون و سوربن در رشته جامعه‌شناسی سیاسی به تحصیل پرداخت. در سال‌های ۱۹۶۲ تا ۱۹۷۱ در دانشگاه‌های کارولینای شمال و کالیفرنیا سیاست و روابط بین‌الملل آموخت و در دانشگاه کالیفرنیا جنوبی برنامه‌ریزی شهری خواند. طیبیان ده سال نماینده دائمی جمهوری ارمنستان در سازمان امنیت و همکاری اروپا بود. بین سال‌های ۱۹۹۸ و ۲۰۰۸ او همچنین نماینده ارمنستان در سازمان بین‌المللی انرژی اتمی و سایر آژانس‌های سازمان ملل متحد در وین بود.

مخاطرات دموکراتیزه کردن تشکیلات دیاسپورای ارمنی

جیوان طیبیان

سوریه یا ایالات متحده هستند، یک امر انتزاعی دست‌وپاگیر و پارادوکسی [نقیضه‌ای] بیگانه‌ساز است، اما وقتی از «تعریف از خویشتن» صحبت می‌کنیم، می‌توانیم به شیوه‌ای انعطاف‌پذیرتر، فراگیرتر و چندوجهی‌تر با شکل‌های متفاوت و چندگانه احساس تعلق و عملکردهای گوناگون، کلنچار رویم.

در عین حال مهم است به یاد داشته باشیم که کشورهای میزبان شامل طیف گسترده‌ای هستند که از حکومت‌های سنتی، پیشامدرن و تئوکراتیک شروع و به حکومت‌های مدرن، باز، و دموکراتیک سکولار ختم می‌شود. از نظام‌هایی با ساختار متمرکز تا نامتمرکز، از جوامع کشاورزی مختلط تا جوامع صنعتی و پسا صنعتی، از نظام‌های یکپارچه تا جوامع متجانس تا مجموعه‌های چندفرهنگی چندقومی. جایگاه اجتماعی‌ای که ارمنه، چه به عنوان جامعه و چه به عنوان فرد، در هر یک از این جوامع ناهمگون اشغال می‌کنند، تفاوت‌های عظیمی با یکدیگر دارد. از نظر حقوق و مسؤولیت‌های مدنی، وظایف اجتماعی و فردی، و همین‌طور مشارکت سیاسی، این تفاوت‌ها حقیقتاً بسیار بزرگ هستند.

ساختار جوامع دیاسپورای ارمنی

کشورهای میزبان را در یک طبقه‌بندی کلی می‌توان به سه دسته تقسیم کرد: دنیای اسلامی و مابعدعثمانی (ایران، عراق، سوریه، لبنان، مصر، ترکیه و غیره)، دموکراسی‌های سکولار غربی، اروپایی، آمریکای شمالی پس از دوره روشنگری (فرانسه، آلمان، اتریش، سوئیس، کشورهای بنلوکس، کانادا و ایالات متحده و غیره) و مجموعه کشورهای اروپای شرقی، اسلاو و ارتدکس (روسیه، لهستان، اوکراین، رومانی، بلغارستان، گرجستان، و غیره). اهمیت این تمایزهای نه چندان دقیق تأکید بر این نکته است که از دیدگاه ارمنه، حقوق سیاسی، اصول و پراتیک مشارکت مدنی و سیاسی، و روابط با «اکثریت»، در این

ارمنستان شوروی و جمهوری مستقل ارمنستان به آمریکا رفته‌اند.

وضعیت دیاسپوراهای بزرگ ارمنه در کشورهای شوروی سابق، مخصوصاً در روسیه و لهستان، به کلی با جوامع ارمنه در غرب و خاورمیانه فرق دارد. آن‌ها عمدتاً از تبار ارمنه ارمنستان شرقی هستند و از نظر قدمت به چند دسته تقسیم می‌شوند: مهاجران پیش از دهه ۱۹۲۰، مهاجران سال‌های ۱۹۲۰ تا ۱۹۹۱، و مهاجران بعد از استقلال ارمنستان.

گروه نسبتاً جدیدی هم داریم که مهاجران اقتصادی از ارمنستان و آذربایجان به روسیه، لهستان، جمهوری چک، اوکراین و جاهای دیگر هستند. این‌ها صرفاً مهاجران اقتصادی هستند و دیگر هیچ.

تفاوت‌های یادشده از نظر تجربه تاریخی و مبداء مهاجرت، در ویژگی‌های فرهنگی، اقتصادی و سیاسی این جوامع از جمله در الگوهای زبانی بازتاب می‌یابند. در میان ارمنه‌ای که در ارمنستان زندگی نمی‌کنند، هستند کسانی هنوز عمدتاً به ارمنی حرف می‌زنند — اعم از ارمنی شرقی یا غربی. کسان دیگری هستند که عمدتاً به زبان کشور محل اقامت خود یا کشوری که شهروند آن هستند سخن می‌گویند: انگلیسی، روسی، فرانسه، لهستانی، یونانی، و غیره. و دیگری که به هر دو زبان تکلم می‌کنند، و جالب‌تر از همه این‌ها، کسانی که به سبب مهاجرت‌های تو در تو، سه‌زبان‌اند: ارمنی فارسی انگلیسی، ارمنی روسی لهستانی، ارمنی عربی فرانسه، یا حتی ارمنی عربی پرغالی، یا ارمنی ترکی اسپانیایی، و ارمنی ترکی آلمانی. محصول این جهش‌های فرهنگی بی‌شمار، تنوع جهان‌بینی، آگاهی، و سرانجام گوناگونی در تعریف خویشتن است.

به دلایل یادشده، شاید درست‌تر آن باشد از تعریفی که این جوامع از خویشتن دارند صحبت کنیم، تا هویت. در یک شرایط پویا و مدرن و جهانی، مسأله هویت برای ارمنه‌ای که شهروندان آرژانتین، بلاروس، کانادا، اتیوپی، ایران، روسیه،

مسائل مرتبط با نهادهای دیاسپورای ارمنی بغرنج و پیچیده هستند. چون خود دیاسپورای ارمنی پدیده‌ای پیچیده است.

در هفتاد هشتاد سال گذشته، به دلایلی که کم‌وبیش قابل فهم هستند، افسانه‌های متعددی پیرامون مفهوم دیاسپورا به هم بافته شده است، که بسیاری از آن‌ها در خدمت منافع گروهی و شخصی هستند. این افسانه‌ها را باید کنار گذاشت و به جای آن‌ها برخی از خصوصیات عینی‌تر و از نظر جامعه‌شناسی مهم‌تر دیاسپورای ارمنی را به رسمیت شناخت.

دیاسپورای واحدی وجود ندارد

دیاسپورای واحدی وجود ندارد. دیاسپورای ارمنی از چندین دیاسپورا تشکیل شده است. این دیاسپوراها از نظر جغرافیایی پراکنده، چندنسلی، و محصول چندین موج مهاجرت، یکی درون دیگری، هستند. تنها چیزی که درباره همه این دیاسپوراها می‌توان گفت این است که آن‌ها متشکل از ارمنه‌ای هستند که داخل مرزهای جمهوری ارمنستان زندگی نمی‌کنند. زادگاه پدران اکثریت ارمنه دیاسپورا نیز سرزمین‌های درون مرزهای جمهوری ارمنستان امروز نبوده است. بسته به شرایط و موقعیت کشور میزبان، ارمنه دیاسپورا از نظر تجربه تاریخی، شرایط اقتصادی، میزان مستحیل شدن و تجانس فرهنگی، با هم تفاوت دارند.

برای مثال، جامعه ارمنه لبنان عمدتاً از فرزندان بازماندگان نسل‌کشی ارمنه ارمنستان غربی تشکیل شده است. از طرف دیگر، جامعه بزرگ ارمنه در ایالات متحده (و مخصوصاً در جنوب کالیفرنیا) از چند لایه تشکیل شده است: آن‌ها که در آمریکا به دنیا آمده‌اند و نسل سوم یا چهارم فرزندان ارمنه‌ای هستند که در سال‌های ۱۸۹۰ تا ۱۹۲۲ به آمریکا مهاجرت کردند، بعد مهاجران از لبنان، ایران، ترکیه، عراق و سوریه داریم و سرانجام، در چند دهه اخیر، ارمنه‌ای که از

سه شکل‌بندی اصلی اساساً متفاوت است. در کشورهای مابعدعثمانی، فکر جوامع دینی-قومی با هویت و شیوه اداره [حکومت داخلی] خاص خود دارای تداوم تاریخی و سنت خاص خود را دارد. اما جوامع غربی به ملاک شهروندی یکسان پابندند. در این چارچوب، برخی از تجلیات فرهنگی جامعه اقلیت امکان بروز پیدا می‌کند، اما ساختار نمایندگی سیاسی متناسب با این فرهنگ، به رسمیت شناخته نمی‌شود.

بر پایه این تمایزها و گوناگونی‌ها در عرصه سیاست، فرهنگ و زندگی اجتماعی کشورهای میزبان، انتظار می‌رفت که ساختار جوامع دیاسپورای ارمنی گوناگون نیز از یکدیگر قابل تمیز باشد و هریک خصوصیات منحصر به فرد و منطبق با ویژگی‌های کشور خود را به نمایش بگذارند.

اما این طور نیست. فکر ساختارهای جوامع ارمنی به نظر در همه جا یکسان است، آن‌ها به یک سان مشروعیت یافته‌اند، به یک سان بنا شده‌اند، و به یک سان عمل می‌کنند، فارغ از این که سروکار ما با جامعه ارامنه تهران باشد یا تورونتو، بغداد یا بیروت، بوستون یا بوئنس آیرس ریال نیکوزیا یا نیویورک، یا حتی حلب، آتن یا آنتورپ. دلیل این که این همه شباهت بین تشکیلات جوامع ارمنی گلندل، فرزنو، مارس و مونترال می‌بینیم، با وجود این که کالیفرنیا و کبک و فرانسه دنیاهای متفاوتی هستند، این است که آن‌ها میراث‌دار نخستین ساختارهای مابعد نسل‌کشی بزرگ ارامنه هستند که بعد از سال ۱۹۱۸، اساساً در خاورمیانه، در دنیای عربی-اسلامی مابعدعثمانی، شکل گرفتند. در این کشورها، اندیشه‌های ما درباره جامعه و هویت و سازمان‌های اجتماعی، به صورت ارگانیک در مفهوم میلّت [تلفظ ترکی کلمه ملت] ریشه داشتند. جامعه‌ای درون واحد سیاسی بزرگ‌تر اما جدا از آن، با تشکیلات اداری درونی خود، ساختارهای خودمختار کاذبی که در ماهیت خود اجتماعی-فرهنگی‌اند، و شکلی از نمایندگی مشروع. یک زیرجامعه جدا در دیگ هفت‌جوش جامعه بزرگ، با یک درک بسیار پیشامدرن از «سیاست». لنگر میلّت ارمنی، کلیسا بود و معیار تمایز آن، دین.

مقارن با زمانی که نسل‌کشی سال ۱۹۱۵ اتفاق افتاد، حزب دشتاکسوتیون، سوسیال دموکرات‌های هنجاک، و دموکرات لیبرال‌ها (حزب رامکاو) در صحنه بودند. این احزاب که تحت تأثیر اندیشه‌های اروپایی سده نوزدهمی، در پاریس، زوریخ و سن پترزبورگ پا به هستی گذاشته بودند، سعی کرده بودند یک بُعد ملی و

ملی‌گرایانه به هویت دینی جوامع ارمنی بیافزایند. تجربه استحاله ناسیونالیستی-رفرمیستی سیستم میلّت در چارچوب تغییر و تحولات مترقیانه درون امپراتوری عثمانی در سال ۱۹۰۸، یک شکست بود. و نخستین جمهوری مستعجل ارمنستان آن قدر نباید تا تغییر و تحول «احزاب سیاسی» به ساختارهای مدرن، سکولار، دموکراتیک و دقیقاً سیاسی، استحکام یابد. این احزاب که اساساً به عنوان جنبش‌های آزادی‌بخش کار خود را شروع کرده بودند، بعد از پیدایش ارمنستان شوروی، خود را در وضعیتی نیمه استحاله یافته به احزاب سیاسی یافتند، بدون کشوری که انقلاب خود را در آن ادامه دهند. به جای آن، خود را در لبنان و سوریه یافتند، در تبعید، با گروه‌های بزرگی از میلّت قدیمی که دست‌خوش فقر شده بودند و سکنان از دست نهاده و ریشه‌کن شده در سرزمین‌های غربی. اما سرزمین‌هایی که اندیشه میلّت در آن‌ها هنوز تداوم داشت، هنوز عمل می‌کرد و هنوز چارچوب زندگی و قدرت سیاسی را تشکیل می‌داد. یک بار دیگر کلیسا شد نماد و تجسم تعریف‌کننده هویت این جوامع. جدایی کلیسا و دولت هرگز اتفاق نیفتاد. احزاب سیاسی در شرایطی که از فرصت‌بازی کردن یک نقش سیاسی واقعی محروم بودند، در فقدان کشوری از آن خود، و بدون ساختارهای سیاسی رسمی و نهاده، خود را وقف پشتیبانی از بقای فیزیکی و تنازع بقای توده‌های فقرزده دیاسپورای مابعد نسل‌کشی کردند و به نگاهبان‌های هویت آن‌ها و مقاومت در برابر مستحیل شدن فرهنگی، بدل شدند.

به این ترتیب، این احزاب به سازمان‌هایی فراگیر و چندوجهی شدند. هریک از آن‌ها مشروعیت خود را در این ادعا می‌جست که تنها مدافع جامعه ارامنه است. و این احزاب برای حفظ این عنوان انحصاری با یکدیگر رقابت می‌کردند. هیچ فعالیت، هیچ ابتکار اجتماعی بیرون از ساختار و ایدئولوژی و رهبری حزب قابل تصور نبود. موفقیت، و کارایی یک حزب سیاسی با معیار نفوذ آن و کنترل انجمن‌ها و سازمان‌های غیرسیاسی سنجیده می‌شد که در جوامع در حال تکوین دیاسپورایی به وجود آمده بودند. کلیسا، مدرسه، مطبوعات، انجمن‌های فرهنگی، باشگاه‌های ورزشی و فرهنگی — همه در حوزه نفوذ احزاب قرار گرفتند. قدرت یک حزب و ادعای مشروعیت آن، از گستره و عمق سازمان‌های وابسته به آن و اسیر آن ناشی می‌شد؛ سازمان‌های به اصطلاح اقماری آن. کلیسا و منابعش پادشاه بزرگ آن‌ها بودند و به این ترتیب کلیساها شدند جواهری بر

روی تاجی که بر سر این احزاب بود. این گونه وابستگی متقابل بین احزاب سیاسی از یک سو و همه جنبه‌های زندگی جوامع ارمنی از سوی دیگر، به هنجار تبدیل شد. و هنوز هم هنجار است، چه در سوریه و لبنان و چه در ایالات متحده و سایر جاهایی که به آن‌جا «صادر» شده است.

در بدترین حالت، در جوامع دیاسپورایی اصلی ارامنه، دو و گاهی سه دسته ساختارهای تشکیلاتی مشابه وجود دارد که هریک زیر چتر یک گروه یا هسته مرکزی جای گرفته است. این مدل را می‌توان شکلی از توتالیزم دانست، که در آن یک نهاد واحد و مسلط، یک حزب سیاسی، همه‌ی مشروعیت و توان‌بخشی جنبه‌های زندگی مدنی جامعه را در دست خود می‌گیرد. این الگوی مسلط، تعدادی پی‌آمد مهم هم برای توسعه و تکامل زندگی تشکیلاتی در دیاسپورای ارمنی داشته است.

اصل مشارکت داوطلبانه

توتالیزم، توتالتریسم نیست. در دیاسپوراهای کهن‌سال‌تر، هیچ حزبی، هیچ نهادی، سعی نکرده است یا موفق نشده است حزب‌های دیگر را از میان بردارد و تلاش‌های آن‌ها را برای شکل دادن به زیرمجموعه‌های خود (مرکب از کلیسا-مدرسه-مطبوعات-فرهنگ-ورزش) نابود کند. توتالیزم هرگز نمی‌تواند به سطح نفوذ تام، فراگیر، جامع و انحصاری‌ای که نشانه‌ی مشخص توتالتریسم است، برسد [نگاه کنید به باکس ص ۳۳]. اما می‌تواند به نوبه خود به پیدایش خصوصیات منجر شود که اجازه نمی‌دهند جوامع ارمنی با سطح توسعه مدنی در جوامع میزبان هماهنگ شوند. توتالیزم از تغذیه گروه‌ها، سازمان‌ها و در نتیجه افرادی که مایل‌اند بیرون از حوزه نفوذ حزب‌های مسلط باقی بمانند ناتوان است.

بنابراین، تغییر و تحول تشکیلات جوامع ارمنی می‌باید شرایطی را برای ارامنه دیاسپورا فراهم کند که افراد بتوانند داوطلبانه با هم باشند و با دیگرانی که خود را ارمنی می‌دانند در فعالیت‌هایی که در حوزه علائق مشترک آن‌هاست، شرکت کنند. آن‌ها ممکن است برای ایجاد مدرسه یا حمایت از مدارس موجود به هم پیوندند، تا بچه‌هاشان در آن‌جا زبان ارمنی بیاموزند و به عنوان «ارمنی» تربیت شوند. آن‌ها می‌توانند گرد هم بیایند تا انجمنی برای مطالعه هنر فولکلور، رقص و موسیقی ارمنی ایجاد کنند. ممکن است مایل باشند به انتخاب خود در یک کلیسای مرسله ارمنی، یا در کلیسای کاتولیک یا انجیلی، خدا

است که داوطلبانه گرد هم می‌آیند و آزادانه خود را ارمنی می‌دانند. قرار نیست آن‌ها مدام به گذشته و به کنش‌های نمادگرایی هویتی برگردند.

با وجود یک جمهوری ارمنستان آزاد و دارای جق حاکمیت و مستقل، ارمنه دیاسپورا باید از آزادی انتخاب خود بهره بگیرند؛ هم نسبت به سرزمین مادری‌شان و هم نسبت به یکدیگر و جوامع‌شان در دیاسپورا. تصورشان را بکنید اگر آزمایش «یک فرانسوی خوب بودن» مشروط به وابستگی به یک حزب خاص بود، یا مشروط به خواندن روزنامه‌ی آن حزب یا فرستادن بچه‌ها به مدرسه‌ی آن حزب و بازی در تیم فوتبال آن حزب. حزب‌های دموکرات و جمهوری‌خواه در ایالات متحده هریک مدارس مخصوص خود را دایر نمی‌کنند. احزاب سیاسی اسرائیل —/یکود و حزب کارگر — هم هریک کنیسه مخصوص خود را در دیاسپورا نگاه نمی‌دارند.

هویت پیوند خورده به توتالیزم، تأکیدش بر جدایی و انزوا و خلوص و انحصار و استثنایی‌گری است — در یک کلام، بر آن نوع از ناب بودن و اصالت که تنها در گتو قابل نگاه‌داری است. گتو یک وضعیت ذهنی است، اما یک دولت یا حکومت نیست (گتو: دنیایی جدا، که با همه آسیب‌پذیری‌اش، در حاشیه زندگی اجتماعی همگانی در امن و امان قرار دارد و پیرامون بیرق یک هویت اصیل

را پرستش کنند. آن‌ها می‌توانند با ارمنه همفکر خود در یک شهر، منطقه یا کشور که معتقدند باید برای کمک به بازسازی یک روستا یا یک بیمارستان در ارمنستان کمکی بکنند، دست به دست هم دهند. یا ممکن است به این باور رسیده باشند که می‌توانند لابی‌کنند و دولت کشور میزبان خود را به اتخاذ این یا آن سیاست معین نسبت به جمهوری ارمنستان ترغیب نمایند.

در همه این موارد، انجمن‌ها، سازمان‌ها و نهادهایی که به وجود می‌آیند باید بازتاب ابتکار عمل، انتخاب و تمایلات فرد ارمنی معین برای اقدام به فلان عمل باشند. توانایی یا میل به اجتماع برای یک هدف معین نمی‌تواند وسیله‌ای شود برای واداشتن او به انجام کار دیگری. کسی که مایل نیست در فلان کلیسا عبادت کند یا به آن تعلق داشته باشد، باید این حق و فرصت را داشته باشد که باز هم فرزندانش را به یک مدرسه ارمنی بفرستد. کسی که هیچ وابستگی یا سمت‌گیری یا وفاداری به دسته و گروه خاصی ندارد، باید از حضورش در یک گروه سرود یا یک تیم بسکتبال ارمنی استقبال شود. انجمن‌های پزشکان، وکلا، کارکنان تندرستی همگانی یا مهندسان ارمنی نباید عضویت خود را مشروط به راست‌کرداری ایدئولوژیک یا آزمایش‌هایی برای اثبات ارمنی بودن بکنند. جامعه مدنی از افراد آزاد تشکیل شده

احزاب که اساساً به عنوان جنبش‌های آزادی‌بخش کار خود را شروع کرده بودند، بعد از پیدایش ارمنستان شوروی، خود را در وضعیتی نیمه استحاله یافته به احزاب سیاسی یافتند، بدون کشوری که انقلاب خود را در آن ادامه دهند

و خاص گرد آمده است).

ساختن مجموعه‌ای از نهادهای مدنی و تشکیلات برای یک گتو که آن را تقویت می‌کنند و آن را با زیورآلات مصنوعی یک حکومت کاذب می‌آریند، بسیار هزینه‌بر است. این کار اعضای گتو را از محیط جامعه بزرگ جدا می‌کند و مانع مشارکت مفید آن‌ها در زندگی سیاسی و فرهنگی جامعه میزبان می‌شود. و بت‌سازی از گتو، پی‌آمد بالقوه زیان‌بارتری هم دارد. نتیجه‌ی این امر، رقابت گتو به عنوان موجودیت سیاسی مشروع و موازی با ارمنستان است. دفاع از این وضعیت موازی چیزی را که ذاتاً یگانه است نابود می‌کند: یعنی ارمنستان را به عنوان یک دولت، یک حکومت، یک واقعیت سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی دارای حق حاکمیت.

نهادهای درون و بیرون گتوها نباید به عنوان موازی و معادل دیده شوند. در واقع امروز با وجود یک ارمنستان مستقل و دارای حق حاکمیت، نهادهای درون دیاسپورها، در همه دیاسپورها، باید خود را با این وضعیت تطبیق دهند. آن‌ها باید خود را از نو شکل دهند و با وظایف و روش‌هایی خو بگیرند که هدف اصلی‌شان گتوزدایی زندگی عمومی ما در کشورهای خارجی است. نهادهایی که تازه شکل می‌گیرند، بر اساس کارکردهای خود سازمان خواهند یافت، و داوطلبانه، خودمختار، به شیوه‌ای دموکراتیک مشروعیت یافته، و از هر باری آزاد خواهند بود. این‌ها می‌توانند به ارمنستان در دستیابی به پیشرفت سیاسی و اقتصادی مدرن و مؤثر کمک کنند.

ارمنستان به دیاسپوراهایی نیاز دارد که در آن‌ها نهادها و انجمن‌ها و سازمان‌ها، ساختارهایی باشند کارآ، برابر، باز، دموکراتیک، مشارکتی، و خودمختار؛ یعنی عنصرهایی که به معنای واقعی زیربنایی و پایه یک جامعه مدنی و یک فرهنگ سیاسی مدنی هستند.

اصلاحات: ویژگی‌های سازمان‌های تازه بنیاد دیاسپورا

لازمه‌ی اصلاح نهادهای دیاسپورا، آزاد کردن آن‌ها از قید یکدیگر و تعریف و تضمین خودمختاری آن‌هاست. و لازمه‌ی این امر البته تضمین رهبری و مدیریتی برای آن‌هاست که پیش و بیش از هر چیز به اعضای خود، به کسانی که انتخاب‌شان می‌کنند، به خود این نهادها پاسخگو باشد و نه چیزی «بزرگ» تر.

نسل دوم و سوم فرزندان پناهندگان و مهاجران نخستین که جوان‌تر، تحصیل‌کرده‌تر و مدرن‌تر

خواهند بود، به مؤسساتی که برای آن‌ها قابل‌دسترسی نباشند نزدیک نخواهند شد. چسبیدن به جلوه‌های نمادین و آیینی زندگی جامعه‌ی ارامنه، جوان‌ها را می‌ترساند: مدام از آن‌ها می‌خواهند که وفاداری، تعهد و در یک کلام «هویت» خود را به اثبات برسانند.

پژوهشگران جوان زیر فشار قرار می‌گیرند که تنها درباره موضوعات ارمنی تحقیق کنند و بنویسند، از آهنگ‌سازان با استعداد انتظار می‌رود که آثار خود را در چارچوب یک میراث فولکلور غنی اما محدود خلق کنند. در این نوع نگرش، باز شدن در برابر دنیای بزرگ‌تر یک خطر به حساب می‌آید و ارزش‌ها و تم‌های همه‌شمول، شکلی از مستحیل شدن محسوب می‌شود. به همین سبب، همه موانع مصنوعی نالازمی که بین ارمنی بودن از یک سو و مدرن، سکولار، چندفرهنگی و باز بودن از سوی دیگر برپا شده‌اند، باید از میان برداشته شوند.

در دیاسپورا برای یک نویسنده ارمنی خوب بودن لازم است یک نویسنده خوب بود، نویسنده‌ای که آثارش را مخاطبین گسترده‌ای بخوانند. لازم نیست حتماً به زبان ارمنی نوشت یا حتی درباره موضوعات ارمنی نوشت. یک چنین نویسنده‌ای که هنوز ارمنی بودن را جزئی از تعریف خود از خویش می‌داند، به احتمال زیاد، خدمت بزرگی به فرهنگ ارمنی و ارزش‌های ارمنی خواهد کرد. او ارامنه را پیوند خواهد زد به جریان‌های تمدن جامعه روشنفکری بزرگ‌تر. به همان جایی که فرهنگ ارمنی باید فعالانه، به شیوه‌ای مؤثر و با شور و شوق تمام به آن تعلق داشته باشد، نه این که از آن کناره بگیرد و به دغدغه‌های محلی و خاص و انزواجویانه خود پناه بجوید. سخن کوتاه این که نسل جدید باید اقتناع شود که بین ارمنی بودن و به دنیا تعلق داشتن هیچ تضاد ذاتی و تناقضی وجود ندارد.

در دیاسپورا، باید درباره آن‌چه خارجی یا بیگانه (*Odar* - دار) تلقی می‌شود خیلی محتاط بود. این اصطلاح به لحاظ حقوقی و به طور کامل تنها در ارمنستان معنا دارد. در همه جاهای دیگر، این تعریف تنها می‌تواند به حاشیه‌نشینی نسل جوان بیانجامد و فرایند بیگانه‌سازی را وخیم‌تر سازد.

سازمان‌های تازه بنیاد باید به جای بیگانه‌سازی جوانان، مشارکت آن‌ها در امور جامعه بزرگ را نه یک چالش بلکه یک تجربه طبیعی تلقی کنند. جوان‌ها نباید صرفاً برای ابراز وفاداری به پدر و مادر، قوم و خویش یا ملت خود، عضو فلان انجمن ورزشی یا فرهنگی ارمنی شوند بلکه برای این باید به چنین انجمن‌هایی بروند چون در آن‌ها افراد همفکر «ارمنی» یک مسأله‌ی مشترک دارند،

و نیز تمایلی مشترک به این که منشاء اثر باشند، سرگرم شوند، بیاموزند و تجربه مشترک پیدا کنند. نهادهای دیاسپورا باید فرصت‌هایی را فراهم کنند که در آن‌ها احساس رضایتمندی، خوشی، و فایده‌های روان‌شناختی کار جمعی برای زنده نگاه داشتن احساس تعلق کفایت کند. و این گزینه ارجحیت بسیار دارد بر گزینه‌ی تحمیل هویت بر پایه‌ی ترس از ارتباط با بیرون و احساس گناه از خیانت.

پنهان و آشکار اما پیوسته — در خانه، مدرسه، در انجمن‌ها و کلیسا، در پیک‌نیک‌های سالانه و مجالس رقص انجمن‌های خیریه — کلمات و ارجاعاتی برای تعریف «ارمنی» واقعی در یک کشور بیگانه (*دار*) به کار می‌روند. از خلال آمیزه‌ای از احساس افتخار، تکبر و خودکوچک‌بینی، الگوهای رفتاری معینی تکوین پیدا می‌کنند که مدعی‌اند ملی و شایسته هستند، حتی وقتی که آشکارا کاملاً غیرعملی و ناشایست‌اند.

وظیفه نهادها و سازمان‌های نو(ی) دیاسپورا این خواهد بود که این تفکر صلب را بشکنند، انرژی‌ها را به مجراهای درست هدایت کنند و وسائل لازم برای تغییر الگوهای جالفاخته را مهیا سازند. اما مؤسسات و انجمن‌های دیاسپورایی، آن گونه که امروز سازمان یافته‌اند، ظاهراً این خصوصیات و الگوها را تقویت می‌کنند — خصوصیات مانده شلختگی، ستیزه جویی، هیجانی، حق به جانب، دوستدار زرق و برق، پیش‌داوری، تحقیر فاکت‌ها، واکنشی بودن، غیر قابل اداره بودن، مخالف شایسته‌سالاری، پدرسالارانه، نوستالژیک، از خود متشکر، و در عین حال از خودبیزار.

برخی از این صفات دارای خصوصیات متضاد خود — یعنی خصوصیات مثبت — هستند. به هر حال، آن منابع اجتماعی-روان‌شناختی که به ارامنه کمک کرد به حیات خود ادامه دهند و حتی زندگی‌شان رونق داشته باشد، وابسته بوده‌اند به آن‌چه «خصلت ملی» خوانده می‌شود. فردگرایی، ابتکار، قابلیت سازگاری با محیط تازه، سخت‌جانی و استقامت، شور، دل‌بستگی، خلاقیت، وفاداری، سخاوتمندی، محبت و یک خاطره «ملی» طولانی صفاتی هستند که باید به رسمیت شناخته شوند و تغذیه شوند. مؤسسات و سازمان‌های دیاسپورا می‌توانند از این گرایش‌های مثبت بهره بگیرند همان طور که توانسته‌اند بر تقویت صفات منفی اتکا کنند.

ساختارهای موجود باید فرصتی را که برای دگرگونی پیش آمده از دست ندهند؛ آن‌ها باید

**نسل جدید باید اقناع شود که بین
ارمنی بودن و به دنیا تعلق داشتن
هیچ تضاد ذاتی و تناقضی وجود
ندارد.**

آماده نیستند، که آن‌ها از این بلوغ اجتماعی و سیاسی برخوردار نیستند که با نارسایی‌های آن بسازند، که اقتدارگرایی، که فرض می‌شود ذاتی است، نمی‌تواند با ابتکار دموکراتیک با پایان نامعلوم خوانایی داشته باشد. همه این افسانه‌ها را باید کنار گذاشت.

این باور هم وجود دارد که گویی فقط رهبری مقتدر، تصمیم‌گیری از بالا به پایین، و دستی محکم و آمرانه می‌تواند از پس گرایش‌های ذاتا هرج و مرج طلب و مرکزگرای بریاید. این اقتدارگرایی مفروض نیز باید اسطوره‌زدایی شود. این کار باید ذره ذره، در گام‌های کوچک، هر بار

تا اندازه‌ای ریسک کنند تا بتوانند به بهترین‌ها و تیزهوش‌ترین‌ها فرصتی بدهند. این ریسک، ریسک دموکراتیزه شدن است. دموکراتیزاسیون، یک فرایند آهسته و نامنظم و پیش‌بینی‌ناپذیر است. محصول آن را نه می‌توان تضمین کرد نه از پیش سفارش داد. منافع موجود به خطر می‌افتند و صندلی‌های اشغال شده در معرض تهدید قرار می‌گیرند. اما دموکراتیزاسیون پیش‌شرطی است برای این که هوای تمیز و خون تازه در رگ‌های ما دمیده شود. فرایندهای دموکراتیک باید شفاف، فراگیر و جامع باشند. اما پیش از هر چیز باید این افسانه را که ارمنه دیاسپورا برای دموکراتیزاسیون

میراث توتالیتاریسم (تمامیت طلبی)

سیستم توتالیست یا مدلی که در اتحاد شوروی غالب بود تفاوت دارد. برای توصیف دقیق آن سیستم، همان اصطلاح توتالیتاریسم درست بود. در آن جا تنها حزب کمونیست این حق و قدرت را داشت که مدعی اقتدار و مشروعیت باشد و در همه جنبه‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و مدنی زندگی دخالت کند. این حزب بود که پارامترهای همه آن فعالیت‌ها را تعریف می‌کرد. هر نهادی، هر فعالیتی، باید از نقش مرکزی حزب نشأت می‌گرفت. هیچ چیز بیرون از ساختارهای سراسری مسلط آن، هیچ دخالت دیگری، هیچ چارچوب بدیلی، نمی‌توانست پذیرفته شود. و از آن جا که نقش حزب ماهیتا سیاسی بود، حزب هیچ رقابتی را نمی‌توانست بپذیرد، مشروعیت هیچ نهادی را بیرون از قلمرو خودش نمی‌توانست به رسمیت بشناسد.

فائق آمدن بر این چارچوب توتالیتاریستی دشوار است. نه در ارمنستان و نه در جوامع دیاسپورای کشورهای شوروی سابق، ساختن نهادهای جوامع ارمنی پیشینه معتبری ندارد، هیچ تجربه مناسبی که بتوان از آن بهره گرفت وجود ندارد. همه چیز، از انجمن نویسندگان تا مدارس تا مطبوعات تابع حزب کمونیست و دولت بودند. هنوز خیلی مانده تا این جوامع بیاموزند چه گونه ساختارهای تشکیلات خودمختار و مستقل از دولت خود را بنا کنند.

دیاسپورهای کشورهایی که در حوزه اتحاد شوروی و اقمار آن بودند هنوز در مراحل ابتدایی اندیشیدن و خلق سازمان‌ها و نهادهایی برای همکاری مدنی و ارائه خدمات غیردولتی هستند.

همان طور که کشورهای اروپای مرکزی و شرقی به سمت بنا نهادن جوامع مدنی حرکت می‌کنند، مهاجران جدید از ارمنستان نیز موفقیت‌هایی در بازسازمان‌دهی جوامع خود به ثبت می‌رسانند. در جمهوری چک، لهستان، مجارستان، و کریمه، دیاسپورهای در حال تکوین ارمنی ناچارند از نو شکل‌های تازه‌ای از زندگی و ساختارهای جامعه خود خلق کنند. این‌ها به مدل‌های قدیمی که در دیاسپورهای جاافتاده‌تر خاورمیانه و اروپا رایج‌اند، شباهت اندکی دارند.

البته، این تلاش‌ها در برخی از جمهوری‌های اتحاد شوروی سابق با دشواری‌های بیش‌تری روبه‌روست، مخصوصا در روسیه، جایی که جامعه بزرگ، خود در گذار به یک زندگی اجتماعی غیردولتی، مدنی، داوطلبانه، مبتنی بر نهادهای خودمختار، به عنوان راهی برای سنگین کردن کفه زندگی مدنی در برابر دولت، مشکل دارد.

در خود ارمنستان، این چالش یگانه و بسیار حاد است، اما در نهایت، قابل تحقق است. برای پایه‌گذاری آن‌گونه زندگی اجتماعی، سیاسی و فرهنگی، که بتواند بنای یک جامعه مدنی را تسهیل کند، استقلال ارمنستان و اقتضای «دولت بودن آن»، می‌تواند نقش کاتالیزور مفیدی را بازی کند.

درباره‌ی ترجمه چند واژه

Uphlup

دیاسپورا Diaspora

به معنای پراکندگی یک قوم یا «ملت» در نقاط مختلف دنیا است. کلمه‌ای است از ریشه یونانی. Speirein به معنی پراکنده شدن است و dia به معنای اطراف، دوروبر. این واژه نخستین بار برای یهودیانی که بعد از تبعید در سراسر جهان پراکنده شدند به کار گرفته شد، اما در کاربرد امروزی برای بخشی از مردمانی با هویت قومی، ملی یا فرهنگی واحد که در ابتدا در مکان واحدی سکنی داشته‌اند و سپس به دلایل گوناگون در سراسر جهان پراکنده شده‌اند به کار می‌رود. دیاسپورای ارامنه نیز یکی از دیاسپوراهای مشهور است. جمعیت جمهوری ارمنستان امروزه در حدود سه میلیون نفر است، در حالی که گفته می‌شود حدود شش تا هفت میلیون ارمنی در سایر نقاط جهان زندگی می‌کنند. رابطه موطن یک ملت با بخش‌هایی از آن که در طول تاریخ پراکنده شده‌اند، از مسائل پیچیده و قابل بحث در جامعه‌شناسی و سیاست است. همین طور رابطه بخش‌های گوناگون این قوم پراکنده در کشورهای دیگر. در چند دهه اخیر شاهد شکل‌گیری دیاسپورای ایرانی به طور جدی بوده‌ایم. دیاسپورای ایرانی از دیاسپوراهای جوان به حساب می‌آید، در حالی که جامعه ارامنه ایران یکی از دیاسپوراهای قدیمی است. دیاسپورا را به ارمنی / سپیورک Spyoorck می‌خوانند و در فارسی به «قوم پراکندگی» ترجمه کرده‌اند.

میلیون‌ها نفر از مردم جهان در شرایط دیاسپورایی زندگی می‌کنند، یعنی در کشوری زندگی می‌کنند اما جای دیگری را وطن خود می‌دانند یا دست‌کم رشته‌های خود را با سرزمینی که خودش یا پدرانش از آن آمده‌اند حفظ کرده‌اند. مثلاً رابطه ارامنه همه دنیا با ارمنستان، با رابطه‌ای که با دیگر کشورهای جهان دارند متفاوت است، هر چند بیش‌تر آن‌ها هیچ قصد ندارند به ارمنستان برگردند. مطالعه این هویت دوگانه یا چندگانه با همه مسائل مربوط به آن، موضوع رشته‌ای جدیدی در علوم اجتماعی است به نام دیاسپوراشناسی یا مطالعات دیاسپورا Diaspora Studies.

آن‌ها، هر دو را تقویت خواهد کرد. برعکس، در شرایط تنش و ناسازگاری، همکاری و تلفیق مفید و مؤثر آن‌ها دشوارتر می‌شود. همزیستی آن‌ها، تقارن‌شان، انسجام‌شان، می‌تواند طرح‌ها و ساختارهای فوق‌ملی را ممکن، کارآ و ثمربخش گرداند. این دو موجودیت، ارمنستان و دیاسپورا، می‌توانند متقابلاً توانمندی‌ها و مشروعیت یکدیگر را تقویت کنند، همان‌طور که می‌توانند، در صورت فقدان تقارن دموکراتیک و باز، هر کوششی را در راستای همکاری و همراهی با شکست مواجه سازند.

رسیدن به این تقارن يك هدف بزرگ است و نمی‌تواند در یک چشم به هم زدن تحقق پیدا کند. تحقق آن، وقت و کار سخت و تمرکز روشن می‌طلبد. لازمه تحقق این امر اراده نیرومندی است برای پی‌گیری اصلاحات در همه جا. و تشخیص این امر که ارمنستان و دیاسپورا، چنانچه در تعهد خود به دموکراسی، در وطن و در دیاسپورا، وفادار بمانند، آینده‌ای روشن از آن‌ها خواهد بود.

ترجمه: روبرت صافاریان

منبع: ماهنامه انگلیسی‌زبان AIM، شماره آگوست و سپتامبر ۱۹۹۹

که نهاد کهنه‌ای از میان می‌رود و نهاد نویی کارش را شروع می‌کند، انجام شود.

و مانند همه کوشش‌هایی که در راه اسطوره‌زدایی انجام می‌شود، تحلیل انتقادی باید تشویق شود و مورد استقبال قرار بگیرد فارغ از این که چه اندازه ناموزون، دردآور و «غیرمحرمانه» باشد. همه پیش‌فرض‌ها، همه حرف‌های قدیمی، همه گاوهای مقدس، باید زیر و رو شوند، در بوته آزمایش گذاشته شوند، مورد بحث و گفت‌وگو قرار بگیرند و به چالش خوانده شوند. این فرایند ارزیابی انتقادی، پیش‌شرط اخلاقی و روشنفکری حرکتی است که قرار است دیاسپورا طی آن مؤسساتش را مدرن سازد، زندگی جامعه‌اش را توان تازه‌ای ببخشد، از نو اعتبار سازمان‌های متنوعش را بسنجد و هم مأموریت و هم بینش‌اش را از نو جوان سازد.

پیش‌شرط کار کردن دموکراسی برای جامعه‌ای با رأی‌دهندگان مطلع و علاقه‌مند و روشن، به راه انداختن یک بحث ملی است — روش آن یک گفتمان درگیرکننده است. همه ارامنه دیاسپورا را باید در جریان مخاطرات این مسیر گذاشت. و در فرایند آموزش و بالا بردن آگاهی مردم، نقش و جایگاه مدارس، و مخصوصاً رسانه‌ها را باید از نو سنجید و تعریف کرد.

تا امروز، تجویز مقادیر معتناهی دکترین به عنوان کارکرد اساسی هم مدارس و هم رسانه‌ها در مدارس ما تحمل شده است، یا درست‌تر است بگوییم که به عنوان امری بدیهی تلقی شده است. در حالی که هم مدارس و هم رسانه‌ها باید از اجبار به ارائه راست‌کرداری معاف شوند. هر دو نهاد، در یک شرایط دموکراتیک، باید تبدیل شوند به ابزاری برای پرورش پرسشگری تا حد ممکن گسترده. مدارس و رسانه‌ها باید تبدیل به ابزاری شوند برای مقابله با تبلیغات سیاسی، نه پیروی کورکورانه از آن.

در پایان، در آستانه سده‌ی بیست‌ویکم — چهارمین هزاره ارمنی — دیاسپوراهای ارمنی در وضعیتی قرار گرفته‌اند که باید از راه دموکراتیزه کردن نهادهای مدنی خود با چالش مدرنیزاسیون روبه‌رو شوند. موفقیت این فرایند تأثیر زیادی بر رفاه ارمنستان خواهد گذاشت، و به تکامل پیوسته و بی‌تزلزل جمهوری ارمنستان در راستای رسیدن به ثباتی پایدار، مستقل، دموکراتیک و نهادینه کمک خواهد کرد.

بین نوع زندگی عمومی و فعالیت‌های سازمانی در دیاسپورا و کیفیت و کارآیی نهادهای عمومی در ارمنستان تعامل گریزناپذیری وجود دارد. همخوانی آن‌ها، همگرایی ساختاری و متدولوژیک

میلّت
Millet

میلّت تلفظ ترکی کلمه ملت است، امّا در تاریخ امپراتوری عثمانی و رابطه حکومت این کشور با مردمان ملت‌های گوناگونی که در چارچوب آن می‌زیستند، معنای خاصی پیدا کرده است. در برنامه تنظیمات حکومت عثمانی که در واقع کوششی بود برای اصلاح قانون امپراتوری و مدرنیزاسیون آن، امپراتوری عثمانی از ملت‌ها (یا همان میلّت‌های) گوناگون تشکیل شده بود. ترک‌ها میلّت مسلط و برتر بودند و دیگر مردمان، میلّت‌های زیردست و تابع. امّا وجود این میلّت‌های تابع در قانون امپراتوری به رسمیت شناخته شده بود و آن‌ها از حقوقی برخوردار بودند، از جمله مجلس و قوه اجرایی خاص خود برای رفع و رجوع مسائل داخلی‌شان را داشتند و می‌توانستند انجمن‌ها و فعالیت‌های فرهنگی خود را تأسیس کنند. این شیوه‌ی اداره جامعه‌ی آرامنه، همان است که امروز نیز برای اداره امور جوامع ارمنی در کشورهای عرب و مسلمان، از جمله ایران، به کار می‌رود. به سبب بار تاریخی واژه میلّت، در انگلیسی نیز آن را ترجمه نمی‌کنند و به همان صورت Millet می‌آورند.

وضعیت دولت یا حکومت بودن
Statehood

در مباحث سیاسی و اجتماعی آرامنه از واژه Petakanootyoon به وفور استفاده می‌شود. Petooyoon در ارمنی به معنای دولت (دولت به معنای کشور، نه کابینه و قوه مجریه) و معادل کلمه انگلیسی State است. Petakanootyoon اسمی است که از آن ساخته شده است و به معنای وضعیت یا موقعیت یک دولت و کشور مستقل بودن است. مانند Statehood از کلمه State در زبان انگلیسی. در فارسی، معادلی برای این کلمه نمی‌توان ساخت. کاربرد اصطلاح Petakanootyoon بیش‌تر در مباحث و مجادلاتی است که قرار است وظایف افراد و سازمان‌ها، مخصوصاً سازمان‌های مستقر در دیاسپورا، در شرایط استقلال ارمنستان، بررسی شود. برای شش سده، کشور مستقلی به نام ارمنستان وجود نداشته است و کلیسا و سازمان‌های سیاسی ارمنی در شرایطی که دارای کشور و حکومت مستقل نبوده‌اند فعالیت کرده‌اند. حالا با وجود جمهوری ارمنستان آن‌ها باید خود را باز تعریف کنند. اقتضای کشور مستقل بودن، شیوه کار و بینش جدیدی نسبت به سیاست است که هنوز کاملاً مشخص نشده است. ایران همواره کشور مستقلی بوده است و کشور مستقل بودن برای ایرانی‌ها امری بدیهی به حساب می‌آید و به طور خاص مورد بحث نیست و لذا واژه‌ای هم برای «وضعیت کشور مستقل بودن» وضع نشده است.

جامعه
Community

گروهی از مردمان یک اجتماع را که دارای منافع مخصوص به خود هستند یا از ویژگی‌هایی دارند که از باقی اجتماع متمایز می‌شوند، یک جامعه می‌نامند. البته در همین جمله می‌توان به جای کلمه اجتماع، جامعه هم به کار برد. واقعیت این است که Society انگلیسی را به فارسی می‌توان هم اجتماع ترجمه کرد و هم جامعه. و این دو در فارسی تقریباً مترادفند. ما معمولاً از آرامنه ایران به عنوان جامعه آرامنه ایران نام می‌بریم و در این کاربرد منظور از جامعه، Community است که بخش کوچکی از جامعه بزرگ ایران است. گاهی، از جامعه معلمان یا جامعه پزشکان نیز صحبت می‌شود که در این موارد نیز جامعه معادل Community است. در ارمنی واژه هاماینک Hamaynk معادل Community است و کاربرد زیادی دارد. از آن صفت Hamaynkayin ساخته شده است و برای بسیاری از ویژگی‌های زندگی آرامنه به کار می‌رود. مثلاً وقتی می‌گوییم یک روزنامه Hamaynkayin است، منظورمان این است که به مسائل جامعه آرامنه می‌پردازد و نه مسائل یک حزب خاص و برعکس به مسائل همه ایرانیان نیز نمی‌پردازد. از کلمه جامعه نمی‌توان به این شیوه صفت‌سازی کرد، در نتیجه در ترجمه به مشکل بر می‌خوریم.

جنبه‌های فرهنگی بازگشت ارمنی‌های ایران به جمهوری ارمنستان

بخش دوم

روزانای تساتوریان و ساتانیک مگردچیان

فضای آموزشی:

ارمنی‌ها ترجیح می‌دهند در مدارس تحصیل کنند که دیگر هم‌نوعان ارمنی‌شان هم در آن‌جا محصل باشند. البته، این مدارس مانند سایر مدارس ایران بر طبق قانون از لحاظ جنسیتی تفکیک شده است. هرچند دانش‌آموزان ارمنی اجازه دارند در کلاس‌های ادبیات، تاریخ و زبان ارمنی شرکت کنند ولی سایر واحدها به زبان فارسی تدریس می‌شود. کمبود دانش در زبان روسی هم نوعی مشکل به حساب می‌آید، که بسیاری از ارمنی‌های ایرانی از طریق کلاس‌های خصوصی سعی می‌کنند آن را بر طرف کنند.

همه این مشکلات وقتی که این دانش‌آموزان به مقاطع عالی آموزشی راه می‌یابند تشدید می‌شود. برخی از دانش‌آموزان دختر ارمنی هنگامی که با پسران هم‌کلاس می‌شوند احساس راحتی ندارند، با وجود این، در بسیاری از آن‌ها، مخصوصاً آن‌هایی که سعی می‌کنند بر مشکلات فایز آیند، جریان هم‌آمیزی با جامعه ارمنی به خوبی انجام می‌شود و در نهایت، آن‌ها خود را عضو کامل جامعه ارمنی به حساب می‌آورند.

دانش‌آموزان بخش بزرگی از جامعه ارمنی‌ها را تشکیل می‌دهند در حالی که تعداد آن‌ها رو به افزایش است. در مقایسه با سال ۲۰۰۲ تعداد دانش‌آموزان خارجی در سال ۲۰۰۴ دو برابر شده بود. در سال‌های بین ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۶ از ۲۹۶۰ دانش‌آموزی که در دیاسپورا به سر می‌بردند تعداد ۴۵۵ دانش‌آموز، ارمنی‌هایی بودند که از ایران مهاجرت کردند. علل این مهاجرت‌ها به قرار زیر است:

- پذیرفته شدن دانش‌آموزان اقلیت در دانشگاه‌های ایرانی کار دشواری است.
- حتی هنگامی که ارمنی‌ها در دانشگاه‌های ایران پذیرفته می‌شوند باید در شهرهای دورافتاده اقامت و تحصیل کنند و این خود بر حجم مشکلات دامن می‌زند.

بنابراین بسیاری از ارمنی‌ها ترجیح می‌دهند به ارمنستان بروند؛ جایی که در آن مرزهای زبانی تقریباً وجود ندارد و همچنین از لحاظ فرهنگی و پیوندهای خانوادگی فراوان حمایت می‌شوند. و

نیز نهادهایی وجود دارد که مقدمات ورود آن‌ها به ارمنستان را فراهم می‌کنند. همان‌طور که پیش‌تر هم اشاره کردیم یکی از مشکلات اصلی ارمنی‌های ایران در مراکز آموزش عالی ارمنستان، کمبود دانش آن‌ها در زبان روسی است که معمولاً موانع فراوانی پیش روی کسانی که می‌خواهند به کتاب‌های حرفه‌ای که اکنون در دانشگاه‌های ارمنستان تدریس می‌شود- دسترسی داشته باشند، ایجاد می‌کند.

توزیع دانشجویان ارمنی ایرانی در دانشگاه‌های ارمنستان

نام دانشگاه	تعداد دانشجویان
دانشگاه ایالتی ایروان (معماری)	۸۵
دانشگاه پلی تکنیک ایروان	۷۹
دانشگاه پزشکی ایروان	۶۲
آکادمی دولتی هنر	۵۰
دانشگاه دولتی ایروان	۴۵
هنرستان دولتی ایروان	۲۴

کار و اشتغال:

آن دسته از کسانی که قصد اقامت در ارمنستان را دارند نمی‌توانند جذب ادارت دولت شوند به این خاطر که استخدام خارجی در این نوع مراکز بر طبق قانون ممنوع است. هرچند این دسته از شغل‌ها وجهه‌ی بالایی ندارند و به این خاطر مهاجران ترجیح می‌دهند صاحب کار خود باشند و مستقل کار کنند. آن‌ها بیش‌تر در زمینه بازار و فعالیت‌های ساختمانی فعالیت می‌کنند. بسیاری هم در سازمان‌های بین‌المللی و شرکت‌های خصوصی مشغول به کارند. بسیاری از ارمنی‌هایی که از ایران آمده‌اند ترجیح می‌دهند ارمنه‌ای را استخدام کنند که آن‌ها هم از ایران می‌آیند و به این ترتیب آن‌ها به کسانی که زمانی مانند خودشان شرایط دشواری را از سر گذرانده‌اند، کمک می‌رسانند.

اوقات فراغت:

ارمنی‌های ایران ترجیح می‌دهند بیش‌تر وقت آزاد خود را در انجمن‌های ارمنی و گاهی اوقات در

سازمان‌های سیاسی بگذرانند. این انجمن‌ها، روحیه‌ی آن‌ها را از هم- وطنان‌شان متمایز می‌کند. این که ارمنی‌ها چه‌گونه اوقات فراقت‌شان را می‌گذرانند بیش‌تر مسأله‌ای درون-جماعتی است. به قول پاسخ دهنده‌گان ارمنی ایرانی و ارمنی‌های ارمنستان، آن‌ها غالباً در مواقع بیکاری به کافه‌ها، رستوران‌ها و دیسکوها می‌روند. مسائل وطن پرستی و ورزش و مذهب نقش اندکی در پر کردن وقت آزادشان دارد.

فعالیت‌های عمومی و مدنی:

ارمنی‌های مقیم ارمنستان نسبت به هم‌نوعان‌شان در ایران، بیش‌تر خود را درگیر فعالیت‌های سیاسی می‌کنند؛ به عنوان مثال شرکت در جلسات وقایع اجتماعی ارمنستان، که بر هویت سیاسی و ملی آن‌ها تأکید می‌کند، مکرراً اتفاق می‌افتد.

آن‌ها در هیچ حزب سیاسی به جز *دانشناسوتیون* که از زمان اقامت در ایران با آن آشنا هستند، عضو نیستند. در سال ۲۰۰۴ نمایندگان مهاجر غیرایرانی انجمن‌های دانشجویی یک ان‌جی‌اوی- NGO مستقل به نام «انجمن بین دانشگاهی دانشجویان ارمنی»

Inter-University Council of Spyurkahay Students تشکیل دادند که اکنون نه عضو دارد. برخی از ارامنه از این انجمن هواداری نمی‌کنند چون معتقدند با این کار خود را منزوی می‌کنند.

ارامنه ایران در ارمنستان از حق انتخاب محروم بوده‌اند. بسیاری از آن‌ها از این وضع گله‌مند بوده و استدلال می‌کردند که با ده سال سابقه اقامت در یک کشور هم‌زبان و نزدیک از لحاظ فرهنگی، آن‌ها نیز باید حق رأی داشته باشند. البته لازم به ذکر است که این مسأله اخیراً با اصلاحاتی که در قانون اساسی ارمنستان به تاریخ ۲۰۰۵/۱۱/۲۷ صورت گرفته بر طرف شده است.

ارسال پذیرش به ارمنستان برای ارمنی‌ها چندان مقبول نیست و علت آن به قول خود آن‌ها تغییرات احتمالی در قانون اساسی ارمنستان است، که به شهروندی دوگانه مربوط می‌شود. اکثر آن‌ها در ایران خویشان و بستگانی دارند و با پاسپورت ایرانی می‌توانند هر وقت که بخواهند به ایران

فرهنگی روسی نیز برای ارمنی‌های مهاجر غربیه می‌نماید.

با وجود این، ایرانی‌های ارمنی نسبت به دیگر ارمنی‌های مهاجر، در برابر جامعه جدید انفعال بیش‌تری از خود نشان داده‌اند. این مسأله اولاً به این خاطر است که از لحاظ زبانی ارمنی‌های ایرانی به ارمنی‌های ارمنستان بیش‌تر نزدیک‌اند چون هر دوی این زبان‌ها شاخه‌ی ارمنی شرقی محسوب می‌شوند. دوم این که این دو کشور (ایران و ارمنستان) دو کشور همجوار و همسایه‌اند و این مسأله به خودی خود دو منطقه را از بسیاری جهات نسبت به یکدیگر پذیرا کرده است. سوم این که ارمنی‌های ایران طی نسل‌های متعددی است که به ارمنستان مهاجرت می‌کنند، و در نتیجه در آن‌جا بستانگان بیش‌تری دارند و همین مسأله آن‌ها را از ضربه‌ی فرهنگی ناشی از تغییر ناکهانی محیط محافظت می‌کند.

منابع مورد/استفاده:

Encyclopedia of Armenian Diaspora, Yerevan ۲۰۰۳

Meliksetyan, U. Motherland Diaspora Relationships and Repatriation of , ۱۹۸۰-۱۹۲۰, Yerevan

Soviet Armenian Encyclopedia, Volume, Yerevan ۱۹۸۰

منبع: سایت انسان‌شناسی و فرهنگ

که ارمنی‌های مهاجر همچنان مایل‌اند جشن‌هایی را که در ایران برگزار می‌کردند در این محیط جدید نیز ادامه دهند. آن‌ها معتقدند ارمنی‌های ارمنستان در جشن‌ها آن‌طور که باید فعال و سرحال نیستند. سفره‌های آن‌ها نیز تا اندازه زیادی بدون تغییر باقی می‌ماند.

نهاده‌ها، ارزش‌ها، نگرش‌ها، امکانات:

در میان جوانان مهاجر ارمنی که به ارمنستان کوچ کرده‌اند می‌توان زیرگروه‌هایی را نام برد: اول از همه، کسانی که قبل از سال ۲۰۰۰ مهاجرت کردند، و دوم کسانی که بعد از آن مهاجرت کرده‌اند.

آن دسته که قبل از ۲۰۰۰ آمده‌اند معمولاً با انتخاب آگاهانه به ارمنستان مهاجرت کرده‌اند و در مواجهه با محیط جدید مشکلات کم‌تری دارند. حتی مشکلاتی که ارمنستان در دوره‌های قبل تجربه کرده است سبب می‌شود آن‌ها خود را در مصائب ارمنی‌های محلی شریک بدانند و بنابراین احساس غریبه‌گی نکنند. آن‌ها سعی می‌کنند با ارمنی‌های بومی ارتباط برقرار کنند و دوستانی در بین آن‌ها دارند. اما آن دسته که بعد از سال ۲۰۰۰ به ارمنستان مهاجرت کردند غالباً در برابر سنت‌های محلی مقاومت می‌کنند و موضع تدافعی می‌گیرند.

مفاهیمی نظیر «سرزمین مادری»، «وطن دوستی» و «ارمنی‌گرایی» برای ارمنی‌های مهاجر و ارمنی‌های بومی کاملاً متفاوت است. اگر بپذیریم که شرایط زندگی در دیاسپورا، ارمنی‌های مهاجر را نسبت به هویت‌شان حساس بار آورده است، آن‌گاه این واقعیت که والدین ارمنی روی تربیت اصیل فرزندان‌شان تکیه دارند بهتر درک می‌شود. لازم است بدانیم بسیاری از مضامین

برگردند. حالت مطلوب برای ارمنی‌ها این است که اقامت ده‌ساله بگیرند، که البته این مسأله در رابطه با دانشجویان صدق نمی‌کند، زیرا آن‌ها معمولاً پس از اتمام مدت تحصیلی‌شان می‌توانند اقامت یک‌ساله داشته باشند.

زندگی خانوادگی:

هنگامی که ارمنی‌های ایران به ارمنستان می‌روند در شرایطی قرار می‌گیرند که باید خود را با محیط زیست و برخی از هنجارها و ارزش‌ها تطبیق دهند. همچنین ارزش‌هایی را با خود حمل می‌کنند که در این محیط جدید متفاوت می‌شود. یکی از این مقولات هنجارها و ارزش‌های مربوط به ازدواج است. معمولاً ازدواج یکی از باثبات‌ترین عنصرهای فرهنگ است و تغییر آن در مرور زمان بسیار کند است. در یک محیط بیگانه، زندگی خانوادگی وسیله حفظ هویت و بیان است. همین قضیه در مورد ارمنی‌های ایرانی جوان و تازه‌وارد به ارمنستان، که با مشکلات ارتباطات اجتماعی مواجه‌اند، صدق می‌کند. آن‌ها به این مسأله این‌طور اشاره می‌کنند که «ما با محلی‌های ارمنستان متفاوت هستیم». حتی فراتر از آن، عده‌ای رسوم ارمنی‌های ارمنستان را غلط ارزیابی می‌کنند و به این ترتیب ترجیح می‌دهند سنت‌های خودشان را حفظ کرده و تا جایی که ممکن است از پذیرفتن سنن محلی‌ها اجتناب کنند. به عنوان نمونه، در روابط خانوادگی نقش والدین و رابطه بین فرزند و پدر و مادرش، عین همانی است که بین ارمنی‌های ایران رواج دارد. در واقع در میان ارمنی‌های ارمنستان، نقش مرد بزرگ‌نمایی شده است، که این امر از طرف مهاجران ارمنی قابل قبول نیست.

عنصر فرهنگی دیگری که به همین اندازه استوار است، نظام جشن و تشریفات است. به ویژه این